

(0145)

LA ILUSTRACIÓ
CATALANA

Barcelona
VOLUM III
1882

Riquelme

MINISTERIO
CULTURA

TAULA GENERAL DEL VOLUM III

COMPOSICIONS LITERARIES, PER ORDRE D' AUTORS

A. M. C. Adolescència, poesia	203	—La Escultura	263	de l' instrucció	16
AGUILAR, (J.) La Cullidora	283	FRANCO, (E.) Las queixas de Minvana. (Osian)	107	PIROZZINI, (C.) Los xiquets	46
AGULLÓ y F. (M.) Conort, poesia	295	FRANQUESA, (J.) Cuadros populares per E. Vila-nova	39	PIROZZINI, (F.) Epístola á Tiburci, poesia	342
AGULLÓ, (F.) A Moreno Nieto, poesia	126	—Los teixidors de Silesia, poesia	122	PUEYO y ARIÑO, (V.) Discurs en la Societat del Rat Penat de Valencia	331
ALCOVER, (A.) Cántich, poesia	71	FELIU y C. (J.) Cansó, poesia	11	PUIG, (Ll. M.) Un artista catalá desconegut	139
AMIGÓ, (B.) L' Exm. Sr. D. Joseph M.ª Serra.	323	FREIXAS (J.) Un somni, poesia	78	PUGDOLLERS, (A.) Guttemberg, traducció de La-martine	75-106-122-142-187
—L' Exm. Sr. D. Evaristo Arnús.	366	GINÉ, (J.) Lo manicóni	6	—Los Nibelungs, traducció.	215-231-254-278-295-314-330-346-379
ANÓNIM. Vicens Rodés, pintor	315	GUIMERÁ, (A.) Sempre, poesia	267	QUERALT, (J.) Jochs florals de Barcelona. (1881).	58-74
ARABIA, (R.) La papallona, novela per N. Oller.	310	GUANYABENS, (E.) ¡¡Avant!! poesia	74	Rat Penat de Valencia. Cartell.	103
ARMENGOL, (E. F.) Cantars, poesia	150	GRAS, (F.) Amorosas, poesia	126	RAHOLA, (F.) Sortint de la verola, poesia	78
B. La tornada del soldat	195	Jochs florals de Barcelona, (1882). Adjudicació de premis.	127	REVENTÓS, (J.) Almodis	363
B. C*** poesia	75	Juventut catòlica. Cartell	79	—Livingston, poesia	99
B. E. Bellas Arts	222	LABAILA, (J.)	235	RIBOT y SERRA, (M.) S. Llorens del Munt	267
B. F. Bellas Arts	271-287-303-319-351-367	LAPORTA, (F.) La senyora Cándia.	119-131	ROCA y FLOREJACHS, (Ll.) Tot mon cor, poesia	102
B. E. R. Oscul de pau, poesia	219	—Cansó popular de Polonia, traducció.	186	—Amargor de la vida	58
B. R. E. Amorosas, poesia	155	—Carta sobre 'ls Jochs florals	266-282	RODORÉDA, (J.) Lohengrin	359
—Primarenca, poesia	59	—Memorias d' un soldat.	10-298-307	RODRIGUEZ, (J.) A la germandat de Barcelona y Valencia, poesia	150-63
—A*** poesia	27	—Lo Dr. D. Joan Giné	378	Llibres rebuts.	15-47-63-127-175-223-255-287-319-335-350-367-384
BASSEGODA, (R. E.) Crónica general	2-17-50-65-81-95-113-129-145-161-177-193-209-226-257-273-289-305-321-337-353-370	M. Historia d' un mort contada per ell mateix, traducció de A. Dumas.	214-227-243	ROQUER, (J. de D.) Dins la fossa, poesia	238
—Testament, poesia	190	MANAUT T. (Pere.) ¡Carme!	350	—* Poesia	91
—Pluja, poesia	299	MASRIERA, (A.) La font de la bellesa.	39	ROURE, (C.) Las supersticions	174
—La pressa de Sta. Clara, poesia	375	—Lo moliner d' Arcadell, poesia	270	—Frederich Soler	26
BARADO, (F.) Revista de Bellas Arts	14-31-33-47-63-110-142-158-174	—A la Verge de Montserrat, poesia	142	SALA y CASANY, (M.) Un recort á la memoria d' en Bartrina	138
—Murillo	118	MARTÍ y RENCHS, (J.) Traducció d' una poesia gallega de Rosalía de Castro de Murguía	218	SALA y CASANY, (M.) Un recort á la memoria d' en Bartrina	342
—Lo primer recort, poesia	347	MATEU, (F.) Nadal, poesia	10	—La Orientada	379
—Concurs pera lo Paraninf de l' Universitat de Barcelona.	95	—La cansó del ferro-carril, poesia	170	SALES, (R.) Daniel	191
BALAGUER, (V.) Discurs en lo Certámen literari de Granollers, (1882)	262	—L' ombra del Rey, poesia	278	SERRACLARA, (G.) D. Estanislao Figueras	339
—La nit de Nadal á Catalunya	358-371	—Virginia Marini	310	SERRAT y BANQUELLS, (Ll.) Cansó planyivola, poesia	187
BASTINOS, (J.) Motllos humans á Pompeya	250	MERCADER, (L.) Jochs florals.	135	SOLER, (Ll. M.) Mariners catalans célebres	38-54-67-83
—Inglaterra per espantall	283	—Encelado (de Longfellow).	219	—Recorts gloriosos de la marina catalana.	286-302-318
Barcelona. Consistori dels Jochs Florals, cartell	46	—L' estudi de la medicina mental	126	SOLER, (F.) Las balladas, poesia	87
—Juventut catòlica. Certámen catalanista	46	—Societat coral d' Euterpe en Barcelona. Inauguració de l' Academia Artística.	155	—Baladas, poesia	119
BELLOCH, (M.ª de) Obras de la esposa del Senyor	359	—Parsifal	230	T. Convit de la premsa periódica á Vilanova.	206
BLANCH, (A.) Remor del mon, poesia	7	—L' Almea	254	—L' Exm. é Ilm. Sr. D. Agustí Urgellés	250
BOFILL, (E.) L' amiatat, poesia	315	—D. Joseph Miravent	383	TÁMARO, (E.) Nostres grabats	3-17-34-51-67-83-98-130-147-179-195-211-227-243-259-274-291-307-322-338-355-371
C. La professó de Corpus	174	MONCERDÁ, (Dolors). Los olvidats, poesia	134	—Los projectes de fatxada pera la Catedral de Barcelona.	90
C. M. A. Carta de Figueras	142	—Impressió de la Banda de Bastardia	151	TOBELLA, (F.) D. Francisco Domingo y Garriga.	26
CABOT y FABRÉS, (A.) A l' inspiració, poesia	326	—Lo centenari de Sta. Teresa de Jesús, poesia	310	TRULLÓ y P., (E.) A trench d' alba, poesia	331
CARCASONA, (B.) Orgull, superbia, vanitat.	282	Novas.	14-31-79-95-110-115-127-143-159-191-207-222-239-255-271-287-303-318-334-351-367-383	UBACH y VINYETA, (F.) Las quatre barras de sanch	183
—La envejia	347	OLLER, (N.) Lo Coixí, traducció	11-30	—Amor sens fi, poesia	230
CARETA y VIDAL, (A.) La teixidora	202	—Nosce te ipsum	87	VALLS y R., (C.) A la Verge de Montserrat, poesia	23
CASADEMUNT, (J. M.) A Romea, poesia	330	—Carta de Vichy	247	VERDAGUER, Pbre. (J.) Sta. Catarina, poesia	9
CAMP-SANGLÉS, (J.) Sospirs	26	OMARCH, (C.) ¡Visca la patria! Poesia	383	—La rosa marcida, poesia	198
CASTELLVÍ, (E. de) * Poesia	286	P. Teatres. Romea. Lo más perdut	11-127	—La mort de Sta. Teresa, poesia	311
Certámen literari de Granollers	219	P. Sara Bernhart.	122	—Sta. Cecilia, poesia	346
Certámen de l' Associació literaria de Girona	239	P. L. O. Carta de Sabadell	158	VIDAL DE VALENCIANO, (G.) Los lisbes vilafraan-quins y l' Ilm. Sr. D. J. Morgades	166-199
COCA, (E.) La Creu de la Tossa	103	PALAU, (M.) Cantars, poesia	14	—Lo Dr. D. Manel Milá y Fontanals.	275-291
—Cansó de dol, poesia	151	PASCUAL, (J. M.) Gran sarau en lo Teatre lirich	42	VIDAL, (M.) Ricart Wagner	182
—La dolorosa, poesia	298	—Teatres	94-365	—Wagner y Gounod	202
Comissió general executiva del monument á Colom	366	PELLICER, los meses Ja ner 23, Febrer 59; Mars 91; Abril 123; Maig 138; Juny 167; Juliol 206; Agost 238; Setembre 267; Octubre 311; Novembre 330; Desembre 374.	246	—Faust y Romeo y Julieta	362-382
COMPANY, (P.) Los Banchs	59	PEÑA DE AMER, (V.) La casa de Nazareth, poesia	246	VILANOVA, (E.) Lo ball del Marqués	7
COROMINAS, (E.) Llorens Pagans	235	PEPRATX, (P.) Lo llop y l' anyell, traducció de Lafontaine, poesia	123	—Idili	135
COROLEU, (J.) D. Francisco Gumá y Ferrán	43	PICÓ, (R.) Dimecres de cendra	62	X. Lo Marqués Vivaldi Pasqua	302
CORTÉS, (C.) Una excursió al Vesubi	170	PIERA y TOSSETTI, (V.) Importancia de las as-sociacions que tenen per objecte lo foment		XATART, (M.) Pompeya	62
COSTA y NÓGUERAS, (G.) Carta de l' Habana	30-219-270			XICOY, (P. M.) Epitalami.	71
COSTA y LLOBERA, (M.) Damunt l' altura, poesia	250				
F. B. (R.) D. Joaquim Guarro	94				
—Dissort, poesia	106				
F. y M. Arte y letras, bibliografia	218				
FAYÓS, (F.) La mia amor	207				

GRABATS, PER ASSUMPTOS

RETRATOS

Arnús, (Evaristo)	353
Corneille, Racine y Moliere	125
Domingo y G., (Francisco)	17
Felip II, per Pantoja	53
Figueras, (Estanislao)	337
Fivaller, (Joan)	65
Garibaldi, (Joseph)	161
Guarro, (Joaquim)	81
Gumá, (Francisco)	33
Longfellow, (Enrich)	209
Llanas, (Eduart)	177
Lluch, (Joaquim)	117
Massanet	365
Marini, (Virginia)	312
Milà, (Manel)	273
Mirvent, (Joseph)	381
Miralles, (Ramon)	37
Muntadas, (Joseph Anton é Isidre)	30
Pagans, (Llorens)	229
Piferrer, (Pau)	340
Pujol, (Agusti)	37
Rubens, (Pere Pau)	305
Sara Bernhardt	113
Serra, (Joseph M.)	322
Soler, (Frederich)	129
Ubach y Vinyeta, (Francisco)	98
Urgellés, (Agusti)	241
Wagner, (Ricart)	145
Vivaldi Pasqua, (Marqués)	289
Xaudaró, (Cels)	37
Zumbusch, (Gaspar)	60

ESCUPTURAS

Angel del Panteó d' Ayala. V. Vallmitjana	28
Aurora de la vida. Bargaglia	59
Cristófol Colom. Sanmartin	292
Lectura agradable. Guarniero	225
L' Arquitectura. Juli Monteverde	260
L' Angel caygut. B. Bellver	333
La Mare de Déu. G. Doré	356
Una vocació. E. Marsili	316
Vénus y Cupido. Ginés	140

COMPOSICIONS

¡Avia! ¡Bon principi d' any!	2
Almea (La). (Tipo d' Egipte). L. Muller	248
Adeus (Los). J. Haquette	326-327
Bacañal (La). Sala	77
Badalona. F. Robert	213
Bonifaci VIII. Gastaldi	100
Bon viatge. G. Fabretto	360
Calendari perà 1882	1
Calentas y grossas. Occa	332

Calma. (Marina) de P. Guazzo	249
Caravana en lo desert. Balaca	349
Cap de S. Joan Baptista (Lo). Herreros	244
Cármén. Gomez	93
Cassadors (Los)	393
Cayguda de la tarde (La). Pahisa	216-217
Certámen de Granollers. (Vista del Saló)	269
Ciervos y la sortida del sol (Los). Deiker	152-153
Cobrador de contribucions árabe. Balaca	212
Comuners (Los). Gisbert	124
Crepúscol del matí. Pahisa	104
Crepúscol de la tarde. Pahisa	105
Cullidora (La). Planella	276
Daniel. P. Ibarra	181
Després del combat. P. Vertura	172
Dos de Maig á Madrid (Lo)	133
Dotse mesos del any (Los). per Pellicer. Janer 20; Febrer 60; Mars 84; Abril 116; Maig 132; Juny 164; Juliol 193; Agost 228; Setem- bre 261; Octubre 308; Novembre 234; y Desembre 372	180
Educació de S. Joan	120-121
Encisament de Dolsinea. Barneto	237
Encontorns de Sevilla	60
Enterro del gos (Lo). Vayreda	233
Esclau del Sudan	88-89
Estany de la Casa de camp á Madrid (Lo). Muñoz	117
Estany de 'n Rubió (Lo). Masriera	97
Florista de Trieste (La)	296-297
Firas y festas de Ntra. Sra. de la Mercé á Barce- lona, l' any 1882	201
Flors del camp. Pahisa	205
Frontis de la farmacia del Dr. Andreu	264
Gran cassera en los pichs d' Europa	265
Guarda-bosch (Lo). Balaca	220
Gossos (Los)	349
Hereu (Lo). T. Patuni	258
Ilusió d' un artista (La)	40-41
Inauguració del trajecte de ferro-carril de Bar- celona á Vilanova y Geltrú	233
Jefe de caravana	36
Lectura interesant. Muller	340
Llaurada (La). Balaca	165
Maduixaire (La)	85
Mestre de casas de Madrid (Lo). Balaca	376-377
Mitjdiada (La). Pahisa	341
Mignon. J. Lefebure	221
Mostra dels grabats de la Biblioteca artes y le- tras	357
Nen Jesús (Lo). Zurbarán	205
Paisatge d' ivern. Torrescasana	232
Parsifal. (Decoració del 1 ^{er} acte)	245
Passeig de la Font nova á Camprodó. Masriera	44
Piadós Samaritá (Lo). Dupain	125
Primavera (La). Vayreda	136-137
Primavera (La). Llobera	21
Pubilia catalana (La). Talarn	277

Que priva (Lo). Barrio	309
Qui m' estima 'm segueix. Dell'Occa	365
Rata (La). Mme. Antigna	268
Recorts de Marruecos	13
Romántich (Lo)	101
Sta. Isabel d' Hungria. Murillo	348
Sortida del remat á la pastura. Pahisa	236-253-268-285
Succesos d' Egipte. (Mosáich)	280
Anada al mercat. Pahisa	281
Tornada del mercat. Pahisa	148
Un de tants. Balaca	344-345
Vetlla de Sta. Cecilia. J. Vrient	117
Veixella de la fàbrica Pikman de Sevilla	184-185
Vista de l' Exposició de Vilanova y Geltrú	109
Vistas de S. Llorens del Munt	364
Vista de Bethleem	381
Vista de Getafe	157
Voreras del Freser. Torrescasana	

MONUMENTS EN GENERAL

Antich Real palau á Madrid	269
Cadavers trobats á Pompeya	249
Castell de Sabassona	149
Claustres de la catedral de Barcelona	29
Fatxada del Alcassar del Rey D. Pere á Sevilla	325
Iconística de la Nativitat	361
Iglesia de S. Vicens d' Avila	313
Interior de la catedral de Barcelona	52
Mostra dels grabats del Anuari pera 1881, de la Associació d' excursions catalana	173
Mostra dels grabats de la Guia de la catedral de Barcelona, per E. Tamaro	229
Mostras dels grabats de la Habitación, per F. Miquel y Badia	373
Plassa Colonna á Roma	37
Palau del Sultan á Dolma Baytché. (Constanti- noplá)	252
Picaportas de casa Estebanell á Vich	37
Picaportas del palau de Mossen Sorell á Va- lencia	157
Pont sobre lo Tajo á Ronda	5
Portalada del palau del Comte Ansurez á Va- lladolid	46
Portalada de l' antiga Casa de Gralla á Barce- lona	92
Porta antiga á Toledo	188
Porta del Angel á Madrid	188
Recorts de Andalussia	72-73
Saló de la Llotja de Barcelona	141
Sta. Sofia á Constantinoplá. (Vista general in- terior)	252
Temple de la Nativitat á Bethleem	357

OBRAS PÚBLICAS, INVENTS, ETC.

Lo Canal de Suez desde Port-Said	204
--	-----

LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA

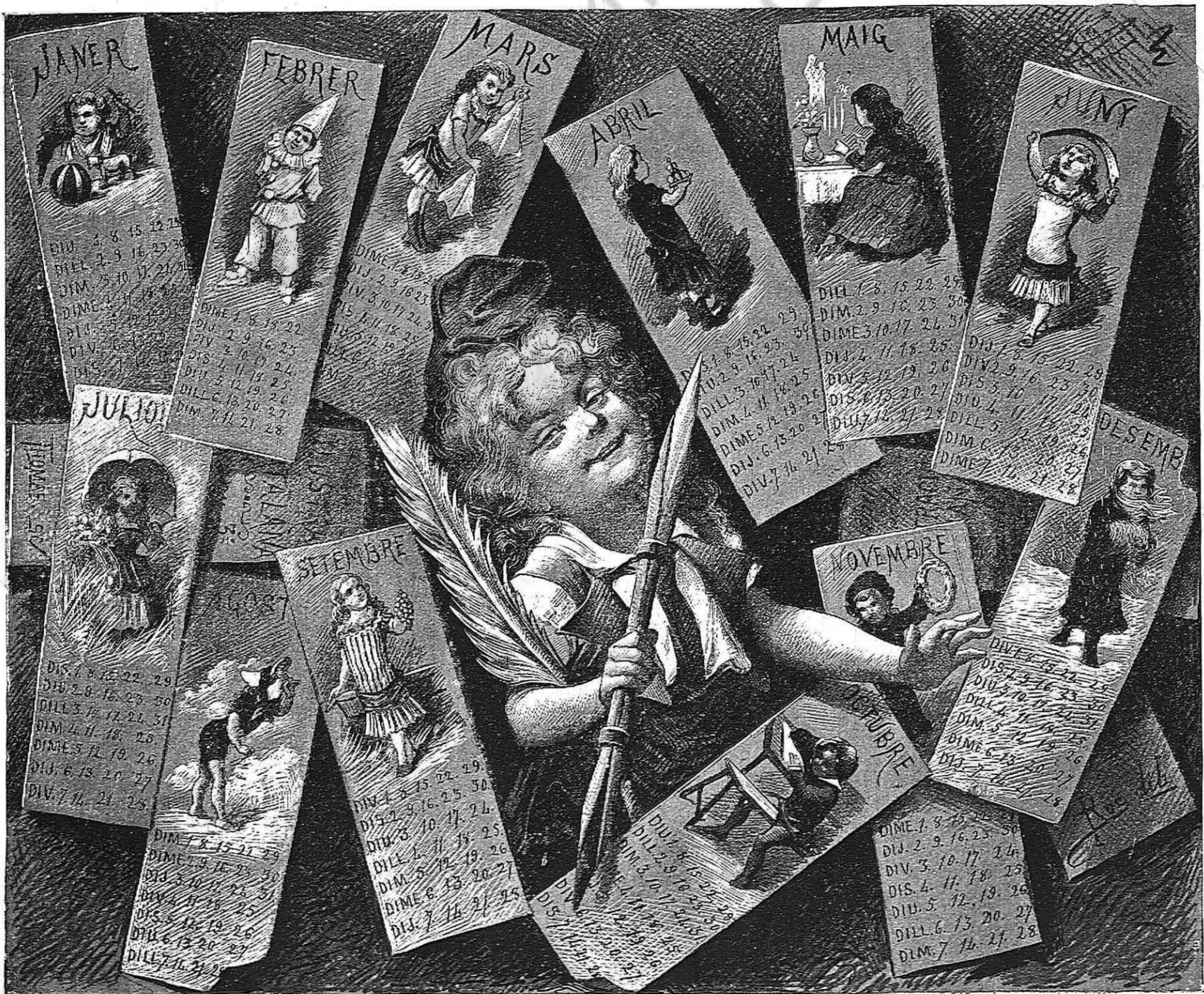
PERIÒDICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any III

Barcelona 1er de Janer de 1882

Núm. 54

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 1 y 15 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	80 »	44 »	24 »	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 »	3 50 »
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

CALENDARI DE 1882. — Composició de P. Ros

ADVERTENCIA IMPORTANT

Desitjosa l' empresa de LA ILUSTRACIÓ CATALANA de procurar als seus subscriptors quantas ventatjas l' hi sian posible, ha conseguit de l' editor de La Moda Ilustrada la rebaixa d' un 25 per 100, á la que tindrán drets quants acrediten estar suscrits á nostra Revista.

La Moda Ilustrada, acreditada publicació de Madrid, que compta ja set anys d' existència, com ja son títol ho indica, es un periódich de modas redactat per distingits escriptors baix la direcció de nostre paísá D. Ramon Ferry. Publica ademés excelents figurins, grabats, dibuixos pera brodar y patrons de tota mena arreglats á la mida de cada suscriptor, si aquesta ho desitja, ventatja que per ara no ha pogut proporcionar cap altra publicació de sa índole. Estem convensuts que nostras apreciables suscriptoras nos agrahirán los esfuerzos qu' hem vingut fent pera facilitarlosi l' adquisició d' aquesta acreditada publicació.

En Barcelona poden demanarse números de mostra á la Administració de nostre periódich que 'ls facilitarà gratis á quants lo desitjen.

Los suscriptores de fora dehuen dirigirse á Madrid, á la Administració de La Moda Ilustrada.

ALTRA

La portada é índice del tomo qu' acabem de termenar se repartirà per tot lo mes corrent, motiu per lo qual no poden encara enquaderarse las coleccions, com per inadvertencia sabem qu' han fet alguns.

SUMARI

TEXT — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassegoda. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tamaro. = LO MANICOMI, per lo Doctor Joan Gisp. = Remor del mon (poesia), per A. Blanch. = LO BALL DEL MARQUÉS, per Emili Vilanova. = Santa Catarina (poesia), per Jacinto Verdager, Prebere. = MEMORIAS D' UN SOLDAT, per Jacinto Laporta. = Nadal (poesia), per Francesch Matheu. = LO COINI. Traducció de Narcís Oller y Moragas. = CANSÓ per Joseph Feliu y Codina. = TEATRES, per P. = CANTARS, per Melcior de Palau. = BELLAS ARTS. = NOVAS. = LLIBRES REBUTS.

GRABATS — CALENDARI DE 1882. Composició de P. Ros. = ¡AVIA! ¡BON PRINCIPI D' ANY! Composició de J. Llovera. = PONT SOBRE LO TAJÓ DE RONDA. = UN DIA D' IVERN. Composició de J. Pahissa. = ENTEINAT de l' escala del antich Palau Real. Dibuix de J. Barta y Prats. = LO ROMÁNTICH.

CRÓNICA GENERAL

CADA vegada qu' assistim á la inauguració de un ferro carril nos sentim emocionats de la mateixa manera; sempre constitueix pera nosaltres un espectacle nou y grandios que presenciem possehits del mes noble dels entusiasmes que pogam sentir. La locomotora, carro triomfal que guian per igual lo progrés, la pau y la civilització, fa brotar á son pas novas fonts de riquesa y 'ls homes la saludan com la misatjera de totas las benandansas, com l' angel de pau qu' ha d' unir als homes de totas contraccas en la mes entranyable germanó. Per aixó la guerra, rémora constant d' aspiracions tan nobles y elevadas, s' ha constituhit en sa mes declarada enemiga, y cada vegada que veyem la reya de la discordia iluminar ab sa llum sinestra la lluyta de germans contra germans, la locomotora 's veu detinguda en sa marxa majestuosa y l' home mateix qu' agitá son pensament pera donar vida á aquest ciclop de la civilització es qui 'l malmena y 'l vexa posehit d' un incompreensible afany de destrucció. Mes lo frenesí de la lluyta te son limit y una vegada 'ls pobles lo gran veurers lliures de tan horrible calamitat, al recobrar l' us de rahó del qual semblava haguessen abdicat per sempre, los sentiments de

confraternitat y benevolencia tornan á imperar en ells, los quals per tals motius honoran de la manera deguda tot lo que puga contribuir á ferlos olvidar son lamentable descarriament.

Vilanova ha rebut ja la visita d' aquest monstre d' entranyas de foch, qu' al revés dels monstres de la faulta, va sembrant la prosperitat y la riquesa á son pas. La primera secció dels ferro carrils directes de Barcelona á Saragossa y Madrid s' ha inaugurat ja gracias á la perseverancia, al desinterés y á la incansable activitat del senyor Gumá gerent de la companyia.

¿A que detallar aquí la festa qu' ab tal motiu tingué lloch? Basta consignar lo fet pera concedirli tota l' importancia que 's mereix. Per altra part l' inauguració tingué lloch com sempre acostuman á tenir lloch actes de semblant naturalesa. Un tren oficial que partí de Barcelona á las vuit y mitja del vint y nou del passat Decembre conduhint á las primeras autoritats de Barcelona y algunas de fora d' ella, representants de las corporacions, de la premsa de Barcelona y de Madrid arrivá á Vilanova á dos quarts de una de la tarda, gracias als naturals retards que ocasionaren la manera ostentosa ab que 'l tren era rebut en totas las estacions y l' examen detingut que feren los invitats de las grandiosas obras de fábrica del ferro carril; la benedició de la via que feu nostre venerable prelat; un *Te-Deum* cantat en la parroquial de Sant Antoni de Vilanova per un numeros coro de veus; y un dinar de cinch cents coberts donat en lo grandios envelat aixecat per l' acreditada casa Vilanova, en lo qual va deixar magnificament sentada la seva fama, molt á diferencia del encarregat del dinar, qual estigué molt lluny de poder recordar las bodas de Camacho; heuse aquí á lo que pot reduhirse l' acte de l' inauguració del Ferro Carril de Vilanova.

Que en lo dinar se brindá crech que també ho suposaran nostres lectors, com igualment que hi hagué qui digué alguna cosa de profit y molts que digueren lo que ja va dirse en l' any 1848; també estich en la creencia que no hi ha qui deixi de pensar que hi hagueren los seus brindis en vers y que cap d' ells valgué gran cosa especialment un que se 'n pronunciá que va termenar ab aquesta magnífica quarteta:

Brindemos todos por él (lo senyor Gumá)
Pues que nadie brinda en balde,
Del soldado al Coronel
Desde el obrero al Alcalde

Pero no obstant hem de convenir en que tothom feu justicia complert al talent, á l' activitat y al desinterés, verdaderament genial, del senyor Gumá, héroe de la festa. En bona prosa ó en mal vers tothom demostrá estar perfectament imposat de quins eran los mérits de dit senyor en l' acte que 's celebrava. Sia aixó dit en descarrech de tothom.

Aquest acte, perpetuat per lo distingit artista Ramon Padró en una magnífica medalla, fou celebrat com pot suposarse ab multitud d' actes, solemnitats y festeigs. Indubtablement que 'l mes important de tots ells fou lo certamen literari qu' ab antelació s' habia anunciat ab l' objecte de commemorar l' inauguració de la via.

En aquesta justa literaria, que tingué lloch ab las solemnitats de costum, sortiren vencedors lo reputat historiador senyor D. Antoni de Bofarull, per son treball biogràfic del ilustrissim Sr. D. Francisco Armadá, arquebisbe que fou de Tarragona, mereixent per tal motiu lo premi del Magnífich Ajuntament, consistent en un artístich gerro de plata sortit dels tallers dels senyors Cabot.

Lo premi ofert per D. Francisco Gumá, una

locomotora tancada en march de ferro ab incrustacions d' or, estil Zuloaga, l' obtingué nostre malaguanyat amich D. Vicens Piera y Tossetti, mort dos mesos ha, ab una oda al ferro carril qual tema es: *¿Do irá? más allá, más allá.*

D. Melcior de Palau obtingué dos premis; lo del *Centro Artesano*, consistent en una obra referent á l' Exposició de Paris, ab sa memoria sobre las ventatjas que 'ls pobles reportan del ferro-carril, y 'l premi del Ateneo consistent en un targeter de plata, per sa *Oda al ferro-carril* que recitá magistralment entre 'ls unánims aplausos de la concurrència.

D. August de Bilbao, pseudónim segons se diu del enginyer D. Artur de Marcoartu, guanyá un cuadro al oli pintat per D. Manel Cusi y oferta del *Cassino Artesano* ab sa memoria sobre l' influencia dels ferro carrils en la civilització dels pobles.

Y finalment s' adjudicá una estatueta de terra cuyta, obra dels germans Vallmitjana, representant al immortal Colon carregat de cadenas, á D. Angel Lasso de la Vega, poeta de Sevilla, per una poesia castellana com tots los treballs que foren premiats.

En aquest acte pronunciaren discursos l' alcalde de Vilanova senyor Polles, lo diputat pel districte Excm. Sr. D. Víctor Balaguer y 'l Rvnt. Pare Llanas, qu' obtingueren molt justament los aplausos de la concurrència.

No 'ns donem per despedits de nostres lectors en lo referent al faustíssim aconteixement qu' acaba de celebrar Vilanova y molt al contrari prometem insistir sobre 'l mateix, tal vegada ja en lo próxim número.

Ab la vinguda del hivern comensa á animarse la vida dels centres literaris.

L' Associació Catalanista d' excursions científicas ha celebrat la sessió inaugural d' enguany y en ella ha donat á coneixer tota l' importancia dels treballs que l' han ocupada en l' any qu' acaba de transcórrer lo secretari D. Artur Masriera, en una excelent memoria que en aquell acte llegí. Igualment lo nou president de la societat senyor Riera y Bertran doná lectura d' un ben escrit discurs, molt digne de la reputació qu' en lo camp de nostras lletres s' ha conquistat dit senyor. Com la mateixa associació acostuma tots los anys, se llegiren poesias de distingits poetas, mestres en gaysaber que foren perfectament rebudas del públich qu' assistia á la sessió al igual que 'ls demés treballs qu' en ella 's lligeren.

L' Academia de Sant Tomas d' Aquino doná també una conferencia, si be d' aixó ja fa alguns dias, que correu á cárrech del respectable catedràtic de nostra Universitat senyor D. Manel Milá y Fontanals qui llegí un estudi sobre l' estética tomista segons l' obra *Del vero, del bello é del buono*, escrita per los preberes Joan y Miquel Menechini. Ja es de suposar ab quin gust los assistents á dita conferencia escoltarian la eloqüent paraula del sabi professor donada l' especial competencia que pera l' assumpto que en ella tractava, l' hi es reconeguda universalment.

Finalment encara que no 's tracte d' un centro literari, volem fer menció de la sessió de la Societat Económica barcelonesa del país, que cada any celebra pera repartir los premis á la virtut, fundats per personas respectables ab lo lloable desitx d' estimular los més nobles sentiments del home. Ab molt gust continuariam aquí los noms dels premiats en tal concurs á poder disposar ab més amplitud de las planas de LA ILUSTRACIÓ; no s' entenga per aixó que

considerem son mérit ménos digne d'estima que 'l contret pel sabí, per l'artista, pel poeta al sortir vencedor d'entre molts, en la palestra. D'altra part reconeixem que la modestia no es la menos apreciable de las virtuts que segurament honran als guardonats per nostra Societat Económica.

¡Lo rey de Baviera s'ha perdut! Així exclamaven los noticiers dels principals periódichs del extranger al tenir noticia que 'l rey Lluís havia abandonat lo seu palau de Munich sens prevenir al mes insignificant camarlench de sa cort.

Per últim s'ha sabut que per Holanda y per Bèlgica ha estat viatjant durant alguns dias un tal compte de Marlaxe que no era altre que Sa Majestat de Baviera, lo gran compinxe d'en Wagner. Amant apassionat de la música, no sapigué resistir al desitx d'assistir á una de las primeras representacions de *La Herodiada*, de Massenet, y com qui diu ab la roba de l'esquena, cap á Bruselas falta gent.

Heuse aquí lo desenllás de la desaparició del rey de Baviera, que no es d'estranyar en lo qui conta en sa historia calaveradas com la de Bayreuth en 1876.

Per últim s'ha pensat formalment en decorar d'una manera adecuada nostre históric saló de Cent. Y á tal objecte en Ramon Padró, l'artista catalá de veras, qu' en la pintura decorativa está destinat á recorrer lo camí que seguí nostre inoblidable Francisco Sans, ha presentat un projecte, á nostres ulls més que acceptable, qu' aquestos últims dias hem pogut contemplar en lo despaig de nostre arcalde constitucional.

En aquest projecte lo senyor Padró ha demostrat perfectament lo molt qu' está penetrat de la significació d'aquell históric saló; tot está en ell sábiament estudiat y 'ls detalls responen del tot al conjunt; l'acceptem per complert, inclús la pintura polícroma de las parets, que, á nostre entendre, no está en manera alguna renyida ab lo caracter arquitectónich del saló.

Ara sols falta qu' anant en busca de lo millor no 'ns quedem sense lo bo, que tal succehiria no donant al projecte del senyor Padró l'acullida á que 's fa mereixedor.

De tots modos, succeheixi lo que succeheixi, felicitem al senyor Padró per la seva obra, ben digna del que ha sabut portar á cap d'una manera tan brillant la decoració del saló de la Diputació de Zamora y del anfiteatro de Sant Carlos, encomanat actualment á nostre aprofitat compatrici.

Y en lo capítol de las obras d'art mereix també colocalse *La Ilustración artística* qu' en aquesta capital han comensat á publicar los coneguts editors senyors Montaner y Simon. Prenent acta de quant se promet en lo prospecte d'aquesta publicació, la recomanem eficazment á nostres lectors, ja que 's troba en lo cas de poder oferir verdaderas novetats, desetxant per complert reproduccions mes que conegudas y assumptos trivials y despossehits de tota qualitat artística que per res farien necessaria la aparició d'una nova publicació. Aixó per lo que 's refereix á la part ilustrada, ja que en la de text bastan los noms de las personas encarregadas de dirigirla pera suposar que no ha de tenir pero.

RAMON E. BASSEGODA

NOSTRES GRABATS

CALENDARI DE 1882

Ab motiu del comensament de l'any de gracia 1882, la ILUSTRACIÓ CATALANA ha volgut inaugurar son primer número ab lo grabat que baix lo titol de «Calendari de 1882» ha compost lo hábil dibuixant senyor Ros.

La composició, que no dubtém ha d'esser de l'agrado de nostres lectors, es tan senzilla com agradable, puix destacant en lo centre un aixirit noy ab la barretina catalana y empunyant lo llapis y la ploma, símbols parlants de l'art y de la ciencia, figuran esparramadas diferents targetas d'igual mida, entre las que destacan las dels dotze mesos de l'any, ab graciosas vinyetas en son cap y l'enumeració dels dias de la setmana en que s'escahuen respectivament los dias de cada mes.

Aixó nos porta per la má á recordar que la paraula *Calendari*, apar que deriva de la veu *Calendæ* que los romans escribian en sos fastos al principi de cada mes, significant *reclam ó anunci*.

Diferents son las clases de Calendaris, solars, llunars, etc., etc., que han estat en ús; y sols breument recordarem aquí, que lo Calendari Egipciá se componia d'un període d'anys de 365 dias, formant lo conjunt astronómich de 1460 anys que s'anomenaba *l'any de Deu*, lo gran any *canicular* y lo període *sotiach*. Cada any de 365 dias, estava compost de 12 mesos de 30 dias. Lo Calendari hebraich tingué en son principi un any de 360 dias, sofrint després diversas alteracions, é igual duració tenia l'any grech subdividit en 12 mesos de 30 dias, establint successivament diverses alteracions pera la major exactitut dels càlculs astronómichs.

En lo Calendari romá antich, l'any constaba sols de deu mesos; essent lo primer lo de Mars y lo 7, 8, 9, y 10, los de Septiembre, Octubre, Novembre y Desembre. Sa duració era desigual y l'any constava de 304 dias. Numa introduhí en lo Calendari reformas que l'igualaren en duració á lo dels Grechs y distribuí també l'any en los dotze mesos que detalla lo Calendari augural. Reformat successivament de manera que contaba ja l'any romá 355 dias, l'emperador Juli Cesar anyadí los deu dias, que donaren 365, é intercalá any bisiests (*bis sextilis caledas Martii*), ab lo que quedá plantejada, l'anomenada Reforma Juliana, essent adoptat generalment sens alteració, fins á 1582. Notat lo desarreglo de càlcul astronómich, en termes de que l'equinoccí vingué á caurer als 10 de Mars, Gregori XIII expedi una Butlla en 1582 per la que suprimí deu dias de l'any següent 1582, fent contar 15 d'Octubre en lloch de 5; y determinantse qu' essent lo retrocés dels equinoccis de un dia en 133 anys, se suprimissen en lo sucesiu tres bisiests en l'espai de 400 anys, resolentse suprimir los bisiests en tots los anys seculares qual número no fós divisible per 400. Aquesta reforma va esser admesa y es la vigent en tots los paisos católics, regintse los protestants per càlculs aproximats á curta diferència.

Los rusos y los cristians del rito Grech, segueixen encara lo Calendari Juliá y en conseqüència totas sas fechas estant dotze dias atrasadas á las nostras, y pera millor inteligencia ab nosaltres, escrihuen las dos fetxas.

Los árabes tenen un calendari llunar, que fá variá l'any entre 355 y 354 dias.

La setmana ó període de set dias es arbitrari, mes se troba ja entre los pobles mes antichs, alguns dels quals en llochs de set dias (*hebdomada*), formavan un període de deu dias (*decada*), ó de vuyt (*ogdoades*). Se considera als Caldeos com formados de las setmanas de set dias donantli los noms dels planetas, atés que ells designavan cada hora del dia per un dels set planetas comensant per Saturni y per lo tant donaren á cada dia lo nom del planeta que corresponia á sa primera hora, contantse tres vegadas los set planetas en lo curs del dia. Aixís donchs lo primer dia de la setmana fou dedicat á Saturni, y los següents al Sol, á la Lluna, á Mars, á Mercuri, á Júpiter y á Venus.

La lley de Moysés adoptá aquest ordre; mes lo cristianisme posá lo disapte ó dia de Saturni á la fi de la setmana y cambia lo nom del dia del Sol en lo de *Dia del Senyor* (Diumenje) en memoria de que en dit dia, tingué lloch la Resurrecció de Jesucrist.

Los mahometans comensan la setmana lo divendres, suposant que 'n dit dia, l'àngel Gabriel entregá lo Corán á Mahoma.

Ultimament, segons diu Mr. Sedillot, la divisió del temps per medi de setmanas de set dias, porta son origen probablement dels set dias de la Creació que enumera lo Génesis.

¡AVIA! ¡BON PRINCIPI D'ANY!

La bonica composició de D. Joseph Llovera que reproduhim, vessant, com totas las sevas, expressió y sentiment; es molt agradable per sa veritat y ben entesa disposició de las figuras y detalls accessoris.

Sentada prop del brasser, y descubrintse per la oberta finestra los sechs arbres que perfila la neu, la bona avia reb, al despuntar lo nou any, las afalagadoras festas de sa filla y neta que li auguran lo ¡Bon principi d'any! L'escena plena de tendresa y d'animació, presenta los naturals contrastes que son propis de la diferencia de edad dels protagonistas, plens d'esperansa é ilusions uns y la protagonista incerta de l'esdevenidor y pel contrari arca de mil recorts familiars y de mil memorias, algunas casi perdudas en son torbat pensament.

La neta y filla saludan l'any nou com un novell arriat de llunyas terras, de qui molt s'espera; l'avia lo reb donant gracias á Deu per haberlo vist despuntar, mes preguntantse quinas serán sas peripecias y quina la fi que li pertocarà. La composició, si be prou coneguda de tothom en sa esencia, no deixa pas d'esser interessant y molt estimable en sa muda eloqüencia.

PONT SOBRE 'L TAJO

DE RONDA

En lo barri del Mercadillo de Ronda, ciutat populosa de la provincia de Málaga, comensa una gran sima, obra admirable de la naturalesa, la que després de desrollarse perpendicularment en lo siti dit, lo Perdiguero, creix considerablement fins que arriba als balcons del paseitj ó alameda, ahont presenta l'asombrosa alsaria d'uns 300 metres. Desde allí continua declinant un poch y ab algunas sinuositats, fins arribar frente al barri de la ciutat per l'extrem de dita sima, comunicantse abdós barris per medi d'un pont de molt mérit construït en lo mateix punt en que n'hi hagué un altre en anys anteriors.

Lo nou pont fou construït en 1874, cimentantse en la profunditat del barranch y seguint la fàbrica enllassada ab las rocas fins á tocar á lo mes alt de la planuria y lo director de tan notable obra fou l'arquitecte D. Joseph Martí Aldehuela, natural de Málaga, qui tingué la desgracia de morir estrellantse en las rocas, ab motiu d'haberse trencat lo torn que li servia pera recórrer los treballs.

Fou acabat aquest pont en 1878, essent de notar que sota del pas principal se troba un saló ab volta de pedra y dos balcons á sos costats, fet á propòsit pera servir de presó als condemnats á mort; y mes avall encara y entre los dos primers archs, se troba un altre saló estret y d'espai doble, que descansa justament en un petit macís; y aquest en l'últim arch per ahont passá la corrent.

L'elevació total d'aquest pont es de 276 peus y sa vista, además de demostrar lo gran ingeny y ardiment de la obra de fàbrica, es per altre part una de las més pintorescas de las qu' ofereix l'accidentat territori de molts provincias d'Espanya.

UN DIA D'IVERN

COMPOSICIÓ DE D. JAUME PAHISSA

Ab lo titol «Un dia d'ivern» ha sigut ideada per don Jaume Pahissa la composició que reproduhim recomanable per diferents conceptes.

Complertament despullada la naturalesa de sas esplendorosas galas, acaba de despendrers de las últimas y secas fullas apenas sostingudas en las brancas. Los despullats arbres y los sechs esbarsers, jimbrenjan sos descarnats brassos al impuls del furios y gelat vent, cercan los aucells aturats un introbable refugi, y entre las boiras de l'humida atmósfera s'obran pas formant una magnífica aureola y singular contrast de tons, los raigs del sol ponent, si bé esplendorosos y daurats, débils de llum y de color, mentres regna l'estació del repós concentrat de la naturalesa.

Totas aquestas qualitats d'observació atenta y ben entesa, avaloran la composició de D. Jaume Pahissa, fentla una interpretació fidel d'aquells fereschs quadros de la mes crua estació de l'any. Sa contemplació porta pera nosaltres lo sello de la veritat y acredita á son autor com á pasatjista y destre compositor, que sab combinar sens complicació, elements de diferent especie extrets de la perspectiva lineal y aerea, utilisant cautament l'efecte dels contrastes, sens exagerarlos, no obstant, pera conseguir lo millor aspecte de la totalitat. Aquestas consideracions que foren en bona part enunciadas davant de la mateixa composició en sa exposició á casa Parés, son las que creyem justas y adecuadas respecte á la repetida composició de D. Jaume Pahissa.

BARCELONA

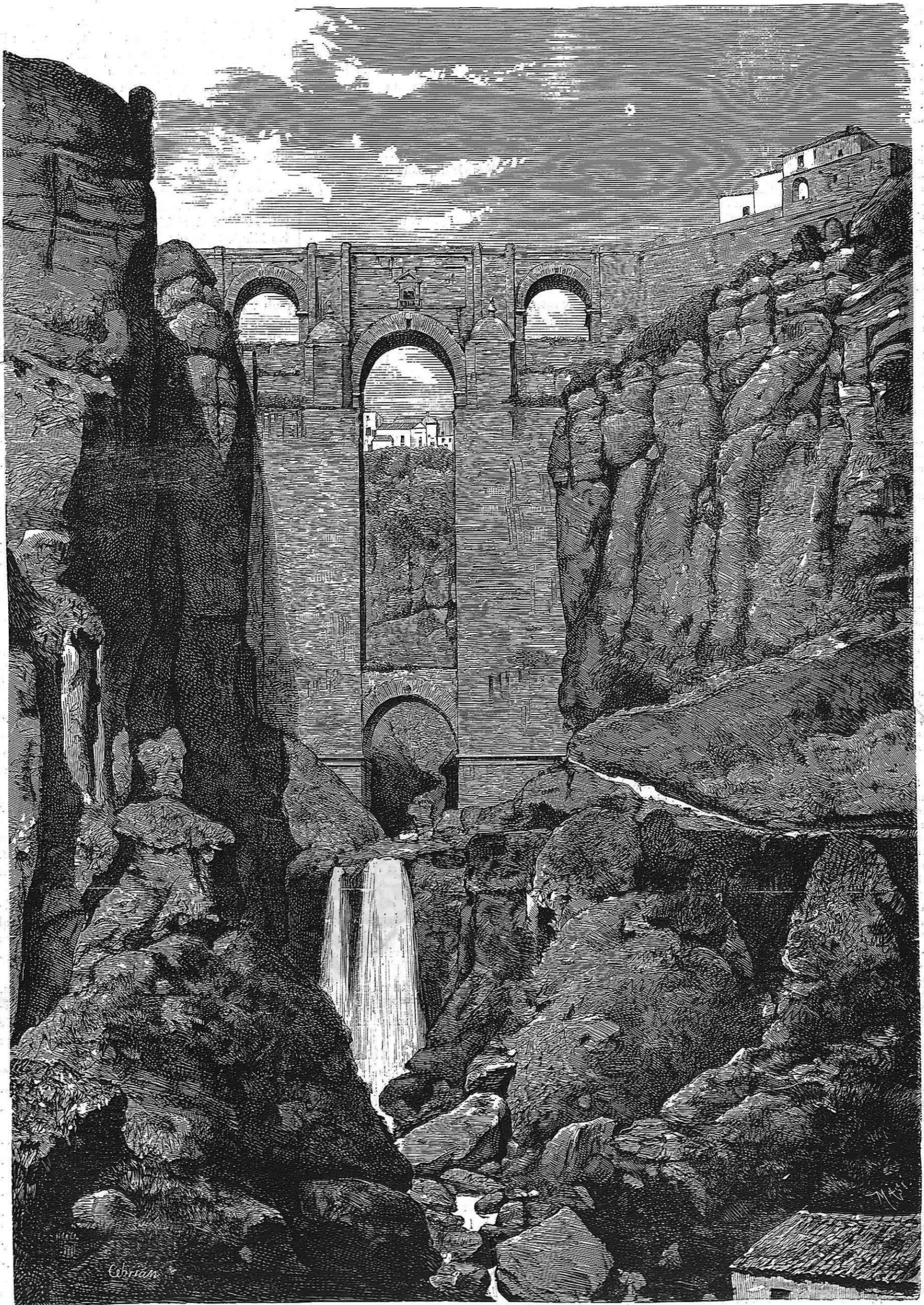
ENTEIXINAT DE L'ESCALA DEL ANTICH PALAU REAL

(Avuy Arxiu general de la Corona d'Aragó)

En las Corts de Monsó de 1547 Carlos Ier aprobá que los diputats de la Generalitat de Catalunya fessen construir, á continuació de l'antich Real Palau que ocupá l'área inmediatea á la baixada de la Canonja, un aposento pera lo llochinent general de S. M., ahont fos celebrat lo consell criminal; y segons segueix referint D. Manel de Bofarull en sa Memoria d'overtura del Arxiu general de la Corona d'Aragó en 1853, la citada

¡AVIA! ¡BON PRINCIPI D' ANY! — COMPOSICIÓ DE J. LLOVERA

PONT SOBRE 'L TAJO DE RONDA

Generalitat del Principat, procehí a la necesaria expropiació d'algunes cases y confiá al mestre fuster Anton Carbonell la trassa y direcció de l'obra.

Comensaren a desferse las casas expropiadas als 12 de Decembre de 1549 y restá acabada l'obra a principis de 1555; segons ademés dels documents, ho comproba lo senzill despediment que esculpíren ab las cynes de son ofici, los mestres de cases Miquel Serra, Vicens Franquesa y Joan Falgas; en lo coronament de las parets de sa hermosa y elevada miranda en la plassa del Rey.

Abandonant aquest edifici que vulgarment s'anomená, quarto ó quadro nou del Palau Real, per dits Virreys que passaren a l'antiga casa de l'Halla ó Ala, després convertida en Real palau en la plassa de son nom; sofrí totas las conseqüencies del descuit en que's tingué sa conservació y únicament desde 1853 en que s'instalá allí l'Arxiu general de la Corona d'Aragó, ha tingut un destí algun tan apropiat a son antich esplendor.

La construcció d'aquest «quarto nou» del antich palau, es sólida y simétrica; essent dignes de notarse las finestras de son pis principal y baix, las numerosas gargolas capritxosas y de bestiari que corren per son coronament exterior y per lo del pati central; y las quatre troneres angulars rodones que li donan especial fisonomia.

En dit pati comensa la gran escala que dona accés a la galeria del primer pis y cobrint lo gran quadro que forma aquesta escala, s'ovira l'enteixinat que per primera vegada apareix reproduhit.

Tot ell es de fortíssim roure y sas dimensions aquestas: 9 metres y mitj de llargaria y 6 y mitj d'amplaria; la galeria de sa part superior ahont s'obran bonicas finestras partidas per medi d'una columneta estil del Renaixement, com ho es lo de tot l'enteixinat, mideix 2 metres, 10 decímetres d'alsaria, per 1 metre, 54 centímetres d'amplaria, essent d'1 metre 24 centímetres, l'amplaria de cada intercolumni.

Comensa aquest enteixinat a uns 14 ó 16 metres del nivell del replá de l'escala immediat al cavalcador; y fins al fors de sa cúpula formada per petits requadros floronejats, se contan altres 6 metres aproximadament.

La riquesa d'execució d'aquest enteixinat que adornan modillons de follatge, faixas detinculadas y ovóideas, alguns escuts de Sant Jordi sostinguts per dos quimeras; y mil altres detalls difícils d'enumerar; lo fan una obra digne d'especial estudi y per diverses particularitats úniques en Barcelona y casi única en son gènere fora d'ella, essent també no petites las dificultats que ofereix sa reproducció.

Aquestas n'obstant han sigut felisment vensudas pel jove dibuixant don Joan Barta y Prats, qui ha consegut per medi del dibuix que reproduhim, donar una completa idea de tan hermosa obra y al mateix temps de lo molt que pot prometre de son delicat llapis y bona intel·ligència de tan difícil perspectiva.

LO ROMÀNTICH

Si lo Renaixement en lo segle XVI fou un poderós impuls pera la vigorisació de l'art que's presentava ja un tant decadent, donant lloch a la entronisació tal vegada exagerada del clasicisme; en literatura ocorré altre tant essent molts en Espanya y fora d'ella los autors que descollaren per son aticisme y per una sonoritat y puresa tal en lo llenguatge, que no ha sigut després superada.

En lo segle XVII y en bona part del XVIII, seguí l'impuls rebut, mes exagerantse prest sas condicions, s'acabá per las exageracions del conceptisme y especialment en España per las sutilesas del culteranisme y del gongorisme, que portaren lo llenguatge a tant enrevesat extrem que mes semblava gerigonsa que idioma.

Al finir lo segle XVIII, aquests defectes capdals portaren al descuit y amanerament, quedant en certa manera confosos y sens vida los conceptes; mes a no tardar, portada la corrent dels estudis a certes investigacions totas incompletas sobre l'etat mitjana, resucitantse ab carinyo llegendarias tradicions ó heróichs personatjes, tant en lo pertanyent a l'epopeya com a las demés branques de la literatura; s'enardiren las imaginacions foren buscadas ab afany las noves produccions de Victor Hugo, Lamartine, Chateaubriand, Byron, García Gutierrez, Cadalso y altres; y asimilantse molts lectors y lectoras, las aventuras y fets singulars d'aquells héroes, de que venian plenas las novelas, llegendas, odas, dramas ó elegias que's publicaban ab profusió; caygueren en sos actes, en sa manera de vestir y de produhirse, en lo tracte social, en sas produccions y especialment en sas predileccions literarias; en aquell desvari que prengué lo nom de romanticisme y tant caracterisá lo període literari de principis de nostre segle.

Un de tals personatjes víctimes de aquella desvanixedora atmósfera literaria, que s'alimentaba de llágrimas y sospirs sens mesura, de terroríficas escenas y de indefinibles situacions; ab lo que saturaban son pensament, sens fixesa ni investigació de cap mena; es lo que representa nostre grabat, absorvit en la lectura d'una tal vegada horrorosíssima elegia.

EDUART TÁMARO

LO MANICOMI

CONSIDERACIONS HISTÓRIQUES.—SON LLEGÍTIM PORVENIR

ENCAR no fá pas un segle que la bojeria era considerada com un delict. Lo boig era un criminal: calabossos, cadenas, reixas y látigo, eran los agents de la terapéutica frenopática.

Lo Manicomi era una presó. Los asils més piadosos no passaban de depósitos de boigs. Los albergaban: los hi donavan menjar, celda ab reixa (vulgarment dita *gabia*) y vestits d'uniforme, en que eran de rigor ratllas y coloretos. Telas de matalás, de las que no s'en escandalisaba l'estil de la época.

Penetrava de tan en tan, lo metje dins las *gabias*;... era per entendre dels mals físichs dels orats: contusions, feridas, trencaduras d'ossos, reumatismes, ó bé tifus; malalties contretas en la dura, estreta, fosca, humida y pestilenta presó.

Lo verdader frenopata era lo *pare dels boigs*. Lo teorema clínic deya: *Lo boig per la pena es sabi*.

A cambi de cuidados tan gelosos, los alienats prestaban un gran servey: no treballavan, mes feyan riurer als ociosos.

Préviament estimulats per sos guardians—cosa fácil—desesperats ó be en plé paroxisme de sa hilaritat, s'presentaban al *Locutori* per divertir—sense ells saberho—á una multitud, tan piadosament curiosa, que pagaba bons *peniques* ó be *sous*—Inglaterra ó Fransa—per disirutar dels seus despropósitos.

Época industrial aquella, en que fins dels síntomas ne sabian trauerer diners.

Los potentats que avuy día visitan las voras del Lehman, las puntas del Mont Blanch ó las glasseras del Inter-Laken, llavors se solassaban en l'Asilo de Bethlam, prop de Londres.

Tot los dissaptes hi havia neteja de cos. Los orats, enterament nusos, pasaban a un pati, ahont sels ruixaba ab una manguera.

Lo silenci de la nit s'afiansaba aplicant par l'espatlla a dos d'eixos infelissos dements. Aixís lligats, eran ajaguts dintre d'una pastera.

En lo domicili privat l'oret era tingut en concepte de *possehit del dimoni*. En consecuenca, s'exhorzisaba ab santíssima devoció.

No era extrany que'n lo Presbiteri ó en la Sacristia treballasen de comú acort l'estola, l'látigo y l'hisop.

Tal era l'sentit regnant a fins del segle passat; época en que encara lo cervell de l'humanitat no s'havia impregnat del vivificant calor de l'Enciclopedia.

Valor se necessitava pera encaminar per altre rumbo las ideas. Va tenirlo Felip Pinel, excarcelant los boigs de Bicetre y donant aixís alt exemple d'humanitat.

De «més boig que's boigs» calificaba al gran alienista lo convencional Cuthon, quan Pinel l'hi aconsellá que fes trauerer las lligaduras als alienats. «Son malalts a qui los llassos exasperan; darlosli llibertat, seria mitigar lo seu furor»—deya lo bon metje.—

No be's veveren lliures, los malalts de Bicetre s'abrassaren als genolls de Pinel y regaren sos peus ab llágrimas d'agrahiment.

Las paraulas del convencional condensan una sombra multi-secular. Las grans llums del 93—l'*any dels gegants*, com diria Victor Hugo—no habian encar dissipat una preocupació, que, com residuo inorgánich de la ignorancia, encrostaba lo cervell de l'humanitat.

La paraula redemptora de Pinel era, donchs, la dialéctica de la ciencia útil.

Las llágrimas d'aquells ignocents, rentaban una taca crónica de la civilisació.

Já Wasingthon havia redimit una rassa: Pinel vingué a redimir una malaltia.

Des llavors lo Manicomi es asil tranquil, cómodo y segur, qu'entra en la classificació de *establiments nosocomials*, després d'haver sigut extret del cuadro dels *penitenciaris*. Lo boig no es un malvat; es una persona desvalguda.

Tots los alienistas estan saturats del concepte clínic de que l'Manicomi es més qu'un hospital, ó *lloch ahont hi curan* determinats malalts. Lo Manicomi es l'*arma* més poderosa de la Psiquiatria contemporánea.

Contra la alienació mental pot molt més un bon Manicomi—ben situat, degudament construït y sabiament administrat—que tots los fàrmacos del mon.

En Espanya, lo Manicomi públich es tan sols una institució teórica. L'Estat sent la necessitat d'eixos asils; més ó no vol ó no sap tenirlos.

Leganés—exceptuant son sabi, gelós y caritatiu personal—es un sarcasme.

Los Manicomis anexas a nostres hospitals son *femers* de boigs.—Si alberguesen personas de raho sana, casi totas se tornarian boijas, ó moririan tuberculosas.

Tenim, en cambi, diferents Manicomis particulars y sobre tot.... molts projectes de Manicomis públichs.

No es infrecuent qu'en los Manicomis particulars s'hi alberguin, per preus modicissims, que pagan las Diputacions provincials, alienats pobres. En los Manicomis que concertan ab las Corporacions, la població indigenta supera sempre a la de pensionistas acomodats.

Dada la parsimonia ab que las Diputacions pagan eixos serveys, zes de admirar que l'vulgo diga que l'assistencia dels alienats deixa allí molt que desitjar?

Fugim d'eixas reflexions, perillosas tal volta, puig l'autor es director de *Nova-Bethlem* y jamay ha volgut pactar ab *Madrastras* de Provincia, per no incorrer en lo cas de persona pacienta de *tan indignas murmuracions*.

Hi ha una indicació terapéutica que casi may es prou atesa.

Lo que visita un Manicomi públich y fins molts particulars, *calcats ab lo patró del art*, sent una emoció poch agradable.—¿Es hospital? ¿Es hospici? ¿Es convent? ¿Es presó?

L'ánimo fluctua en eixas interrogacions lúgubres. Pera consolar al afligit, tranquilisar al agitat y animar al abatut, no li presenteu pas perspectives malhauradas y capassas de conturbar la raho del que la te sana.

Deulhi extensos horizons, boscos ufanosos, hortas, jardins, fruiterars, fonts y cascadas; ánimas caritativas, rostres falaguers, angels que poblen la morada y armonias tranquilas que calmen los arrebatos.

Aixó es lo verdaderament psiquiátrich. Construhíu, donchs, un Manicomi de tal modo que no ho sembli y haureu complert las mes útils de las indicacions frenopáticas.

He vist y he estudiat un bon nombre de Manicomis, aixís en Espanya com en l'Extranger; me sembla qu'entre nosaltres sols *Nova-Bethlem* ha sigut edificat en conformitat ab la expressada idea clínic. A Suisa, prop de Laussana, he vist lo sumptuos Manicomi *Lery le Chasseur*—sabiament dirigit per mon amich lo doctor Chalant—que está concebut baix lo mateix principi terapéutich.

Una paraula y acabo. Existeixen bojerias efectivas, aixís com'n

hi ha de las ideas y fins dels moviments, y existeix una forma especial de la *imbecilitat* que més trascendeix als sentiments qu' als talents. Se tracta de subjectes de regulars aptituds intel·lectuals, aixís científicas com artísticas: son susceptibles d' una educació é instrucció bastant extensa y en alguns, tractantse de la fantasía, fins s' hi veu resplandir, mes ó menos, la flama del geni. Mes eixos sers careixen de *sentit comú* en lo que 's refereix al ordre dels afates. Odian lo que los demás homes estiman y estiman lo que tots los altres aborreixen. No senten eixa natural inclinació al be y aversió al mal, cual exercisi práctic s' anomena *honradesa*. Son cervell es donchs *pasta de crim*. Eixos *imbecils del sentiment* constitueixen lo perenne flagell de la societat; las presons y 'ls presiris estan tips d' eixos sers; las gradas del catafalch se tenyeixen ab la seva sanch.

Lo jorn que 'l legislador comprendrà la gran extensió d' eixa imbecilitat moral, pendrà lo partit de disminuir las presons y 'ls presiris y augmentar lo nombre y la extensió del Manicomis. Los mes grans crims son producte de la bojería; los criminals mes empedernits y incorrextibles son imbecils.

Son *feras humanas* envers las que no tenim lo dret de matarlas — per lo menos (*y jo dich encara que*) mentres no haigan faltat gravement á las lleys—mes de las que tenim lo deber de precavirnos privantlos de las prerogativas del ciutadà.

Dia vindrà en que la Patología mental illuminará, ab sos resplandors á la ciencia jurídica. D' aquí n' ha de brotar una nova era del Manicomí.

Fou un temps en que 'l Manicomí era *asil de la pietat*; avuy com avuy es l' *asil de la caritat ó de la filantropia* y l' *arma mes poderosa de la terapèutica*; en l' esdevenidor hi haurá manicomis per exercitar la *profilaxis social*.

DR. JOAN GINÉ.

Barcelona 24 de Novembre de 1881

REMOR DEL MON

(FRAGMENT)

¿No 'l sens en la buydor de nit foscana com bat son pols gegant? Lo doll qu' escorra mormolant xaragall; la seca fulla del branquilló despresa; la sochsada, sense ressó, del roch que s' esllabissa; lo pas del caminant; sospirs que ofegan l' ensopit ventijol, l' hom que somnia lo crim, lo sol; cent veus com de sotsterra; cent remors del pregon... així la vida, així 'ls segles, l' historia, com en ampla, negrenca fossa, ab sorts cruixits s' afanyan en sa tasca immortal de espessas ombres enrevoltada sempre. Així 'ls imperis uns sobre altres cayent, ab crits y angúnias y sanch y suor y malvestats s' enrunan, y 'ls forts y 'ls grans dominadors, com seca fulla 's rauleixen, sens torbar sisquera la buydó inmensa de la nit, ni 'l batre pausat del pols que gegantí 'ns bressola.

ADOLF BLANCH.

LO BALL DEL MARQUÉS

A mon amic Arthur Masriera.

No senyor marqués, viudo de Mata-Florida, tenia anunciat ja de temps un sarau de etiqueta ab lo qual volia obsequiar á sas visitas,—lo mes distingit de la noblesa catalana—en sa suntuosa casa del carrer de Moncada.

Mestre Ginot, lo fuster del Capitol, havia construït en lo estrado, pròxim al gran saló, un catafalch pera la orquesta del Teatre de Santa Creu y mestre Ramon Llenas, lo capser de la plassa del Angel, acabava de embalarlo ab vius guarniments ondejats de domás carmesí ab fondo de tafetà groch. L' alemany del carrer d' en Gignás netejava las aranyas de cristall de Venecia, y

posat dalt d' una escala de trona colocava en los brocals, ciris de quatre onzas que un criat 'ls hi anava allargant desde mitja escala. Las criadas escombravan la catifa del saló, tiranti fullas de thé mulladas; los criats no s' entenien de feyna, 'ls uns passant lo drap pe 'ls miralls ó espolsant las arquetes; los altres adreçant los ciris de las cornucopias; tots apressats y diligents á la vista del senyor Marqués que anava d' un saló á l' altre disposant y donant ordres á tots ab un agrado y senzillesa verdaderament senyorial.

II

Los cotxos, tirats per mulas de Mallorca entravan en lo pati grandios de la casa del senyor Marqués; varias parellas de lacayos vestits ab llibrea y tenint en la matxa de cera, enllumenavan distribuïts pe 'ls replans la suntuosa escala coberta d' un tapis de llana pintat ab molts coloraines, y altres, obrian las portellas dels birlotxos y berlinas á mesura qu' anavan arrivant. Alguna llitera; (moble que queya en desús á la época que 'ns referim, principis del segle actual) acompanyada de quatre criats-portants y altres provehuts d' antorxas se aurrava al peu mateix dels marges de la escala, conduhint alguna dama, á qui 'ls dolors del poagre, ó la incomoditat dels nirvis no eran prou obstaclo per ferla renunciar á una festa de tan boato com la que 'l senyor Marqués tenia anunciada, de la qual tot Barcelona 'n referia detalls.

La filla del Marqués, la hermosa donya Blanca, rebia en lo salonet á las damas y convidats, compartint ab lo seu pare l' afany d' agassatjarlos ab finíssims y polits compliments.

No cal mencionar noms, tot lo senyorio de Barcelona, tot lo verdaderament distingit en noblesa y milicia allí estava congregat; comerciants ni mercaders no se 'n hi veyan un, que la noblesa, buscant per altres cantons de distinció, no trobava prou senyorio en la riquesa per admeire en lo seu tracte als que tenint prou doblons los hi mancava títol ó ascendencia ennoblida servint al Rey, á la Iglesia, menyspreant per lo contrari als qui en lo tráfeh y regateix, acaparant blats ó deixant caudals á interés crescut, havian arrivat á una posició que 'l vulgo 'a deya brillant y que ells, los nobles, desprecian per rastrera humil y vergonyosa com art de juheus ó de piratas de Llevant.

III

Los salons estaban illuminats ab profusió de ciris en las aranyas, candelabros y cornucopias. Per tot s' ohia fregadís de seda; vestits de tapisseria ab rossech, las senyoras; jupas y casacas de satí, 'ls caballers; joyas de esmeraldas y diamants y manillas y diademas, éllas; soguillas d' or, penjoys de rellotje y sibellas de plata élls; per tot brillava la pedrería, y 'ls miralls reproduhian brodatos plumeros y satins. La que era bella n' era duas vegadas; en lo saló y en los miralls; y per tot cortesias y sonnsas y olors de flors y de perfums y miradas que lluhian y llábis somrisents y goig y hermosura escampada arreu, en l' atmósfera que 's respiraba, en lo que 'ls ulls posavan y en las conversas que rellicaban per l' oïdo.

La filla del Marqués, rodejada de galans que la sollicitavan per ballar, pareixia una reyna en mitx d' una cort escullidísima de elegancia y joventut: Reyna ella per sa peregrina hermosura, ho era ademés per sa gentilera y anava fent esclats que no súbdits, á mesura que ab una sonrisa, ab una mirada, ó ab una frase contestava als rendiments desos adoradors.

Comensá lo ball una gavota, que la ballaren ab gran primor la filla del Marqués y las senyoretas més triadas de la reunió, ab los caballers més anomenats, jóves y petimetres de la noblesa. Y á un ball succehí un altre; la orquesta nutrida y armoniosa, las damas bellas; los cavallers ceremoniosos y garrits; atents los espectadors robavan ab la mirada aquell escampall d' hermosura y joventut, al véurela pródiga y generosa sens agotarse may.

IV

Després del descans, durant lo qual los lacayos serviren lo refresch, sona l' orquesta los primers acorts del minuet.

Tres parellas se posaren en fila enfront d' altres tres; l' orquesta suau y delicada, senyalaba ab una melodia vaga y trista, plena de abandono y voluptuositat lo preludi. Los caballers ofeïeixen la ma á las sevas damas que no mes n' acceptan lo contacte y 's cambian las primeras cortesias; s' avansen ellas sostenint la falda ab la punta dels dits y saludan ab delicadíssim acatament. ¡Qué eleganta la filla del Marqués! com inclina son cos seguint las ondulacions de la música, y ab quina gracia contesta las cortesias de sa parella, senyalant lo mohiment de una genuflexió, que atura y conté, sostenintse en las febles corrents d' armonía, que com fil invisible li envian los violins. Hi ha un moment solemne; l' orquesta modula un cant senzill, fresch, delicat, que 'ls instruments lo dibuixan á la sordina, l' arreplegan y

desarrollan los violins y las violas, y 'l sosté y acaba 'l primer violí dolsament acompanyat per la corda ab notas foscas y vagorosas. Un mormull d' admiració s' aixeca d' entre la concurrència, y totes las miradas se dirigeixen vers l' orquesta. Un jove moreno, d' ulls negres, segueix ab fascinadora mirada los mohiments de la filla del Marqués, y de son instrument treu notas que no més pot inspirarlas amorosa exaltació; y sol, tot sol, atrau, fascina y fa olvidar á tothom de las parellas que ballan, de sa hermosura y de sa elegancia, per endursen lo eloqüent aplauso que sa inspiració arrebatada y triunfa de la guapesa de las damas y de la noblesa y elegancia dels caballers.

La mirada de Blanca 's crehua ab la del jove violinista, qui seguí suspirant ab lo violí, fent plorar de sas cordas tendre armonía, ó arrebatantse súbit ple d' orgull y potencia apart que amenasés; élla se 'l mirava encantada, y 'l violí abaixava sumis sas notas, fluint una melodia trista y apassionada. Blanca no atinava á seguir lo compás y vacilant, aixeca 'ls ulls com per distreures y altre volta trova aquella mirada plena de dolcesa y orgull. Las veus del instrument li arribavan al cor, y li deyan més que 'ls ulls del jove aixís que no 'ls veyan, pero no tant després que s' atrevia á mirarla.

V

Y com tot lo de aqueix mon, passá aquell ball, y passá 'l carnaval ab ell.

Blanca, ja no es la senyoreta Marquesa, ni habita aquell suntuós casal del carrer de Moncada, ni 's visita ab la noblesa. Esposa casta, y enamorada d' aquell artista, viu delitosa vida, modesta y retirada,—per alguns plena d' amargor—ja que te d' anyorar lo luxo y abaixarse en menestral esfera, apartada d' aquella societat brillant, en la que hi havia reynat com soberana per sa noblesa y sa hermosura.

VI. Y ÚLTIM

Pare y fills confonen sas llágrimas tendrement abraçats; éll en lo llit ab mortal dolencia, élls abatuts rebent las caricias del venerable anciá y escoltant una historia plena de tendresa y sentiment.—A tots dos vos estimava fills meus; á tu Lluís, tant com á ma filla; y si no ho haguessen privat l' escarni y 'l despreci d' una classe... tu també hagueras pogut entrar cota ma filla, ab altiveza en la morada del Marqués de Mata-Florida. Pero jo era vehí vostre; era jo 'l vellet arrupit que sentia pujar á l' hora que estudiavas, y t' escoltava quant, ab puríssim amor, treyas aquellas notas, que no més havia de sentir ma filla!... Y me 'n anava content, felis, perque cada dia veyan creixer lo vostre amor, que si no li havias donat dot de noblesa, li portavas rendiment de *carriyo* afectuós, tribut que no li haguera pogut sostenir ni 'l Rey d' Espanya, si lo Rey hagués estat lo seu espos... Jo 'm moro, Adeu tots dos, que vos beneheixo... Sento uns cants dolcíssims... com si fóssin teus, Lluís; son dels serafins de la gloria que m' esperan... m' esperan pera portarme devant de Deu.

EMILI VILANOVA.

2 Maig de 1879

SANTA CATARINA

*Magnum signum charitatis
dum amator castitatis
cor mutat in virgine.*

Lo coixí n' es amorós
Joan encara somia,
si bonichs somnis s' en van
més bonichs somnis li arriuan;
lluny d' aqueixes flors del nort
ne veu altres á mitj dia;
creix de Sena en los jardins
la primera que hi ovira.
Pobra esposa de Jesús
es temptada nit y dia
de feréstegues visions
y d' impures fantasies.
Després d' horrible combat
Nostre Senyor la visita,
la vergé n' está plorant,
plorant á llágrima viva
—¿Donchs hont erau bon Jesús?
—Dintre 'l teu Cor, Catarina.
—Si estavau dintre 'l meu cor
¿vostre bras com no 'm valia,
quan als peus de Llucifer
anava á caure rendida?
—A no valerte 'l meu bras,
temps ha foras sa cativa
d' un llas al altre cayent
set vegades cada dia.
Mes perquè no 't tempte mes

UN DIA D' HIVERN

Composició de J. PARISSA

t' escudaré ab ma divisa—
Com un tresor amagat
l' hi dona ses cinch ferides
que sols coneix pel dolor
les roses y les espines.
D' espines y d' or molt fi
dues corones l' hi envia:
—Quina vols la mia amor?
—Jesús la que Vos voldria
posauvos Vos la d' or fi
deixaume á mi la d' espina—
Y se la posa en lo front
fins que de sanch es florida.
Per tal penyora d' amor
¿qué li darà Catarina?
Li fa present del cor seu
per si Jesús lo volia
Jesucrist li trau del pit
com perla d' una petxina,
cambiant son cor humá
per lo seu de flama viva.

JASCINTO VERDAGUER. *Prebere*

FRAGMENT DEL LLIBRE INÉDIT

MEMORIES D' UN SOLDAT

CANSATS de la jornada, després de set hores de foch y quatre de camí sens haver reposat més que una curta estona, arribavam á Sant B*, qu' era entrada ja la nit y al cap de mitja hora estavem allotjats. En un munt de rochs m' hauria adormit, tan gros era 'l cansament que duya; no es pas estrany donchs que les vuyt del matí 'm toquessen estant encara en lo jas duríssim que 'ns havian arreglat ab quatre palles á l' entrada d' una pobre casa. Pero jo dormia sempre ab l' *ay* al cor d' ensá d' un dia en que á les primeres hores de la matinada 'l poblet ahont s' havia recollit la nostra columna va rebre una poch agradosa visita de les forses enemigues; per aixó 'm va despertar lo soroll que mogué la patrona entrant y surtint moltes vegades; no estava encara ben desvetllat quan me semblá sentir escopetades un xich lluny y fressa d' enrahonaments vóra la porta del carrer; com que ja tenia 'l costum de dormir mitx vestit, no vaig fer més que alsarme, y tot lligantme les espardenyas cridava 'ls meus companys que van seguirme á fóra esglayats y preguntant ab ansia 'l motiu d' aquell esparverament.

—No hi ha res, no—va dir pera tranquil·sarnos una vehina qu' estava parlant ab altres al peu de la porta.—Han sentit escopetades ¿veritat?... No 'n fassan cas; no es res.

Y com en mos ulls pogué llegir que no estava pas satisfet d' aquella rahó, va comensar á explicarme 'l significat de la fressa que m' havia posat en alarma.

—Ara 's casa l' Estrelleta, la noya mes maca de la vila, ab l' hereu de la *Torre gran*, aquella rica pagesia de l' altra banda de la riera. Jo he baixat ara mateix de l' ermita, que talment sembla una toya; l' altar nou es un pa de roses y clavells, y de fóra estant se sent la olor, que vos dich qu' enamora. Quan baixava del puig entrant á la riera m' he topat ab los nuvis; ¡quin bo feya mirarlos! ell tan gentil y ella tan hermosa, montats en dues mules blanques totes enflocades y guarnides ab picarols; l' Estrelleta ab los ulls baixos y ab les galtones rojes feya la mitja-rialla al sentir les paraules falagueres ab que la encensava tota la jovenalla del seguiment; l' hereu anava ab lo cap dret, vessantli pe 'ls ulls lo goig que no li cabia dins del cor y tombant lo cap pera mirar com la nuvia s' esglayava cada cop que 'ls fadrins descarregavan á l' ayre les escopetes.

—¿Qué deu dir ara l' hereu March, ell que sempre jurava y perjura que no consentiria que l' Estrelleta 's casés ab altre que no fós ell?—preguntá una de les vehines.

—¡Pobre March!—va fer una altra—ja té prou pena; tanta quimera que 's duhen ab lo de la *Torre gran*, no calia més que aixó pera acabar d' encendre la guerra.

—Ja ho deya ell de vegades: «á l' Estrelleta no la estimará ningú més com jo la he estimada; hem renyit y jo mateix no puch entendre com ha estat; es que Deu nos va fer á mi y al de la *Torre gran* pera que 'ns topessem á tot arreu y 'ns destorbessim l' un al altre 'ls nostres intents. Ja 'ns ve dels avis l' estar sempre á matedegolla, pero aquest cop, si convé, 'ns hi jugarém la vida.»

—L' Estrelleta ab tot aixó hi guanya més que ningú; si no fós per l' hereu March jo estich certa que 'l de la *Torre gran* no l' hauria pas volguda.

—¡Y cá, filla! ni tampoch hi hauria somniat may; ¡ey! que jo no dich pas qu' ella no sia pera merèixer una ventura.

—Ara que parreu del hereu March,—digué una—jo l' he trovat de bon matí qu' eixia de casa seva ab l' escopeta al coll; li he preguntat, així tot bromejant: «¿y donchs, que no vas á bodes? ¿cóm no t' hi ha convidat l' Estrelleta, la poca bondat?»; ell ni m' ha tornat resposta; arribant al peu de la riera 'ns hem deixat pera seguir cadascú 'l seu camí y l' he vist que s' enfilava pe 'l bosch d' enllá de l' ermita; jo he dit entre mí mateixa: lo pobre March fet y fet se deu haver repensat y deu conèixer que fora en va tot lo que intentés pera destorbar aquest casament, perque en posantse ell á fer la contra al de la *Torre gran* may per may ha pogut surtir ab la seva, y així no li trovo malament que s' ho prenga tot ab forsa calma; ¿qué val lo despacientarse?

—¡Ay filla! l' haguésseu sentit l' altre dia... no n' estava poch ni gaire de despacientat; ¿ne voleu d' amenasses per si aquest casament s' arribava á fer?

—Bé, bé, deixeuho correr; un hom se repensa y les paraules massa que 'l vent les esbargeix.

Estant en aquest punt la conversa, arribá una noya tot corrent y s' acostá á la colla de les vehines.

—¿No heu sentit?—preguntá, sospirant ab forsa, de tan cansada que venia.

—¿Qué, qué?—van fer totes ab mostres de curiositat.

—Les escopetades.

—¡Ah!... era que feyan salva.

—Sí, bona salva ha estat.

—Vaja, vé, tórnat en al llit—va dir la mare de la noya.—¿Ara t' ve de nou? Ja se sabia que arribant la comparsa á l' ermita hi hauria una salva que havia de sorollar tot aquest plá.

—Massa que l' ha sorollat y á la pobre Estrelleta encara més, que la baixan morta cap á la *Torre gran*.

—¿Qué dius ara, bojota?

—Ja ho heu sentit. Jo corria al devant de la colla; així que arribavam á l' ermita 'l nuvi ha saltat de la mula, y mentres s' acostava á l' Estrelleta pera ajudarla á baixar, ressona una salva d' escopetades y ella fent un *ay* cau á terra; l' han agafada de seguit pera retornarla y han vist que tenia les faldilles xopades de sang; tot duhentla cap avall s' han deturat á mitx camí y la pobreta ja era morta.

—¡Reyna santíssima!

—Allí están tots parats á la riera; lo pare de ella fa uns xiscles, que trenca 'l cor.

No calia una paraula més pera que totes les que ohiren aquesta relació fugissen corrents cap á la riera á presenciar aquella trista escena; no més se va quedar la mare de la noya que dugué la nova.

—¡Mare de Deu!—exclamá—¡quin trastorn—Han corregut uns quants pera registrar lo bosch del costat; no sé si haurán trovat res, pero ¡cá! com que s' ha passat una bella estona ¿quí sap ahont para?

—¿De qué te les haus?

—Del hereu March; ell ha estat lo qui...

—Calla, calla,—va fer lo dona mirantme recelosa—¿qué saps tu?

—¡Ay, ay! tothom ho diu qu' ell ho ha fet.

—¿Y qué saben, tonta? ¿que ho has vist?... ganes d' enrahonar, res més... no teniu experiencia y la llenga vos faria perdre.

No vaig sentir més perque elles s' anaren apartant, y jo 'm vaig reunir ab mos companys que s' havian ficat á la casa feya estoneta.

Al cap d' una hora 'ns van donar orde de marxar y la columna s' allunyá de la vila pera seguir la ruta que tenia assenyada.

D' aixó havia passat á la vora de mitx any quan la sort me portá altre cop á Sant B*; me vaig voler enterar de lo que havia estat del hereu March, y ara sabreu lo que 'm digué una bona dona sens ferse pregair gaire:

—Lo pare de l' Estrelleta 's va morir la mateixa setmana de la mort de sa filla; l' hereu de la *Torre gran* diu que 's casa per Nadal ab una minyona forastera; l' altre... l' altre no s' ha deixat veure més per aquí. Un baylet que pujava ara fa temps per la riera, conta que á una hora avall va trovar una colla d' homes armats y 'l van deturar pensant que fós espía; lo capitá, qu' era un de barbut y farreny de cara, al saber que 'l baylet venia cap á Sant B*, diu que li va fer aquesta rahó: «Vés en nom de Deu, bordegas, y digas al hereu de la *Torre gran* que un cop vaig errar la punteria, y que si m' espera l' aniré á veure pera tirarli á tret segur y acabar d' un cop tota la seva nissaga malehida.»

JASCINTO LAPORTA.

Sans.—Juliol 1881.

NADAL

S' ha encongit de fret lo dia,
la neu tapa monts y valls;
l' any ha entrat á l' agonía,
que ja fa 'ls darrers badalls;
y una veu universal
va cridant: Nadal! Nadal!

Sembla 'l món que s' amortalla,
tot blanqueja, tot se mor,
la flo' es seca, l' auell calla,
mes hi há festa dins del cor;
qu' una veu universal
va cridant: Nadal! Nadal!

Tota llar avuy fa festa,
y tothom s' hi sent ditxós,
desde 'l jay de blanca testa
fins al nin de cabell ros;
qu' una veu universal
va cridant: Nadal! Nadal!

L' avi conta á la maynada
com Jesús va vení al món,
com d' aquella gran diada
richs y pobres germans son;
qu' una veu universal
va cridant: Nadal! Nadal!

De l' amor la flama inmensa
sent avuy l' Humanitat
y celebra la naxensa
de la seva llibertat;
qu' una veu universal
va cridant: Nadal! Nadal!

Passarán los anys que corren
y les rasses mudarán,
com onades que se esborran
les centuries morirán,
y una veu universal
cridará: Nadal! Nadal!

FRANCESC MATHEU.

Nadal de 1884.

LO COIXÍ

NARRACIÓ DE LOUIS LURINE

(Traducció de Narcís Oller y Moragas)

I

La diada de cap d'any, es pera mi una gran diada, un magnífich aniversari! — me deya un noble italià qu' ha honrat a l' Italia ab sos talents y virtuts.

Lo comte de Cellini 'm deya encara:

— Si heu llegit las *Presons* de Silvio Pellico, aquella admirable obra mestra, escrita tot ensemps per un novelista, un poeta y un cristià, coneixereu ja l' historia de las espantosas condemnes que vint anys enrera caygueren sobre la flor del jovent lliberal d' Italia. Jo vaig esser condemnat a mort, y ja la policia austriaca havia tingut la bondat d' escullir lo lloch, dia y hora pel meu suplici; mes per sort meva, tenia jo una muller que vetllava per mi en cos y ánima; ma pobra Emilia obtingué l' indult del seu marit, y Sa Majestat l' emperador d' Austria, que consentí en perdonarme la vida, se dignà condemnarme a morir cent vegadas en lo *carcere duro* d' una fortalesa alemana.

A part de la nostra sentència y l' nostre indult, hi hagué en aquella época, alguna coincidencia de més entre l' comte Confalonieri y jo; ell demaná com un gran favor que li deixassen emportar a la presó un coixí qu' havia rebut de la comtesa Teresa; jo vaig reclamar com un dret preuhadíssim que 'm deixassen guardar dins de mon calabosó un coixí, un senzil coixí qu' era, ay! tot mon cabal, mon únich tresor, tot mon goig. Al cap de poch temps, las autoritats de Brünn confiscaren lo coixí de Confalonieri; promptly vos diré perquè l' inexorable guardia de la fortalesa respectá la ignoscent possessió de mon coixí.

Vos ja sabréu sens dubte, mes no tant al peu de la lletra com ho sé jo, lo que significa lo *carcere duro* de Spielberg, la més negra de las presons de la monarquia austriaca; es un gran sepulcre hont los presos hi agonissan llarch temps!... Mes eixa mort continua, no 'ls dispensa del treball forsat qu' obliga a cada víctima política a serrar fusta, a fer mitja ó desfilas. Jo tenia per calabosó, per sepultura, un cáu humit, sembrat de cabotas de claus y ferritja; per jas de repós una caixa, un atahut que 'm feya malbé 'ls ossos, per vestiduras uns pellingos qu' haurían fet tornar roig al presidari més infelís de la terra; per alimentació pa moreno y dolent, llegums podridas, y aygua; y per acabar, a dalt, a baix y a tots cantons, a la faysó d' espasas sospesas, tenian ademés, grans canons d' artilleria que 'ns amensavaven constantment y que servían, en cas necessari, d' alló mes bé, per ametrallar als presos. Ja no us parlo de las cadenas que 'ns macavan los peus, ni d' una especie de cilici que 'ns blavejava 'l cos, ni del fret, ni de la fam, ni de la set, ni d' un milió de petits torments que teniam sols per accessoris del nostre empresonament ó de la nostra agonía.

II

Un matí, quan feya uns tres mesos que jo havia entrat en aquell castell de mort, lo vell Schiller, de qui ha fet un elogi tan conmovedor mon ilustre amic Silvio Pellico, me demaná que 'l seguís fins a la sala d' audiencia de la fortalesa; jo pensí qu' anava a tractarse encara d' alguna nova trista, y al primer cop d' ull, a la primera paraula de Mr. Wégrath, lo sub-intendent de Spielberg, vaig sentir una por tremenda.

— Acabo de rebre—me digué ab molta política—una carta anónima que us interessa, vos mateix ne judicareu; heus l' aquí:

«Un de vostres presos polítichs, lo comte Cellini, ha obtingut l' autorisació de conservar en son calabosó un coixí de tan gran importància, que us lo denunció: lo tal coixí enclou valors considerables en paper moneda de tots los banchs d' Alemanya; deixo al vostre judici l' ús que us convindrà fer de la meva delació: penséu-voshi.»

— Es cert—continuá 'l sub-intendent—que 'l vostre misteriós coixí enclou semblant riquesa?

— Lo meu coixí conté, en efecte, una riquesa inestimable. Dispensame solzament lo dret de no revelar a ningú la naturalesa é importància del meu tresor.

— Com mellor vos sembla; jo si us he enviat a cercar es pe 'l vostre propi interés: si 'l coixí ha de continuar en vostras mans dins del calabosó, m' es impossible respondre del seu contingut, si us convé confiarlo a la meva vigilancia y al meu honor, jo 'n respondré devant de Deu y dels homens!...

— Moltes gracias—responguí al sub-intendent;—separarme de ma única fortuna no 'm sembla bé: l' emperador m' ha permés guardar lo meu coixí, y 'l conservaré en poder meu.

—Endavant, donchs, y bona sort.

—En cambi, senyor Wégrath, jo que estimo moltíssim

la secreta riquesa del meu coixí, juro donarlo un día, en recobrant la llibertat, a la persona d' aquesta presó que menos oyt y més compassió m' haja tingut.

—Benhaurada la persona!...

— Si la ditxa está en mon coixí, vulla Deu que vos pugua fer felís donántvoslo a vos.—

Aquesta conversa mogué tant de soroll que, jo no sé cóm, se n' enterá tota la presó; l' historia més ó menos falsa del meu coixí despertá en tothom una ambiciosa curiositat, y ja 'm teniu ab un ver talisman qu' havia de servir-me pera lograr prodigis!

III

Jo havia entrat en la presó d' una manera maravillosa: per ordre expressa del sub-intendent, se m' havia tractat fins llavors, com se sol tractarhi als lladres y assessins, y desde aquell jorn comensaren a alleugerirme de cadenas, a transformarme aquell innoble vestit de presidari, 'm posaren aygua fresca al canti, un poch de palla al jas y una mica de pa blanch a taula.

Lo treball manual era pera mi una pena enutjosa, repugnant, y mos planys trobaren per fi acullida en la sala d' audiencia; se 'm dispensá de serrar fusta, de fer mitjons y desfilas, y després porque pogués passar lo temps ab quelcom d' útil y agradable, me varen permetre, en nom de l' emperador, llegir y tornar a llegir cent voltas *Bourdaloue*, *Pascal* y la *Imitació de Jesucrist*.

La inmovilitat física era pera mi un torment espantós que 'm posava rabiós, febrosench y s' apiadaren de ma dissort y obtinguí la benvolguda llibertat d' eixir de ma cambra, pera passejar cada vetlla pe 'l jardí de la presó. Se 'm negava encara 'l goig de contemplar y admirar lo sol, però al menos podia mirar a mon pler las estrellas del firmament, y a falta d' un mellor, m' acontentava ab aquesta dolça y poética llum.

Tot sol, quasi be lliure, vestit d' una manera decent, los ulls fits en los esplendors d' un horisó inmens, me semblava somniar, caminant sobre un tapis de flors, y ara veuréu com lo tal somni aná fentsem cada día més bell.

Mr. Wégrath tenia la seva habitació en un cantó de eix magnífich jardí reservat. Un vespre vaig sentir de lluny, per entre 'l fullatge, lo murmul cadenciós de melodias alemanas; ballavan en la sala de nostre sub-intendent, y jo 'm posí a plorar, anyorant las amorosas dansas de Malta benvolguda.

Pochs minuts després, vegí apareixer en las escalas del vestibul, senyoras y nens, tota la gaya familia de Mr. Wégrath, que venia rihent, a divertir-se, a bromejar pe 'l jardí.

Sos nens me veieren desseguida y se'm tiraren als brassos, las noyas me saludaren ab una rialleta d' àngel y Mr. Wégrath me doná, no la má, sinó totas duas mans!

Quí ho creuria!... lo sub-intendent de Spielberg, que després de tot no era altre que l' escarceller principal de la fortalesa, m' agafá ab una familiaritat verament amigable y ja 'ns tenia de brasset pe 'l petit caminal del jardí qu' enmenava a l' escala del saló, ahont va ferme entrar per forsa, y de bon ó mal grat tinguí de pendre siti en la sala de ball.

Al mateix temps, una senyoreta, la neboda de Mr. Wégrath, se 'm atansá, y ab una veu dolçíssima va dirme:

— Os agradaria poser ballar ab mi un bon vals de Strauss?—

Vaig aixecarme pera pendreli la má, pera enllassarla ab mos brassos, plé de desitj, pera voltar ab ella al compás dels melancólichs accents d' un peti clavicordi alemany. Mes tot desseguida se'm presentaren a la memoria 'ls meus amichs de Spielberg, mos companys de desgracia, y mirant a ma benica parella vaig dirli ab trist accent:

— Prou! me trobo molt pesat pera ballar. M' sembla sentir als peus, lo pes de las cadenas que martiritzan als meus pobres companys! Perdonáume!

— Sí, os perdono y compadeixo!—respongué la joveneta.

— Planyeu als meus amichs, senyoreta, que pateixen, que's moren y que no han tingut la sort de véureus.

La Catarina 's torná roja y abaixant los ulls y la veu exclamá:

—Perque pateixen los tinci de playner!—

Y la simpatia per la dissort s' ensenyori d' ella fins a ferli fer un sacrifici qu' en una alemana me paregué sublim: lo de no ballar més en tot lo vespre. S' assegú al costat meu, me preguntá com me deya, volgué conéixer, un per un, tots los enuigs, los plahers, los treballs passats en ma juvenesa, y jo viig contar a aquella Dido encisadora, tan poéticament com vaig saber, lo cant seгон de ma dolorosa Enéida.

En lo més trist ó en lo més bell episodi d' eixa conversa intima succehi una cosa molt senzilla, però que m' encisá: de cop, entrá volant pe 'l saló un colom y vingué a ajocarse en los brassos de aquella joveneta; ella l' enclougué entre sas mans y sel' atansá suaument als

llabis; l' atrevent colom, seguint sa dolça habitud, comensá a picar ab lo bech la boca de la seva mestressa.

Y jo no diré, per por d' abusar, qui ensenyá a qui de besar.

Lo recort de la noya y l' imatge d' eix ignoscent quadret me privaren de dormir; si hagués pogut adormirme, aquella nit de segur que somnió ab lo colom y la bella noya.

(S' acabarà)

CANSÓ

Donzella hermosa,
tu no sabs lo qu' es amor.
Jo 't diré lo qu' es, donzella,
jo que 'm cremo en son ardor.

No es perfum de primavera,
font que corre falaguera,
ni festivol ventijol;
no es la flor que s' obra pura,
ni 'l pler que canta
dins la espessura
lo rossinyol.

Amor, donzella,
Es sol d' estiu,
qu' al mon abrusa,
bullet y viu.
Es lo foch qu' al cor s' enterra
del mont fortíssim
que penetrá;
y allí, ardentíssim,
las entranyas de la terra
fa palpitá.

Y estimarte es tení al ánima
tot aqueix foch;
inflamarse en llum ardenta
de que son font
tos ulls negres
que fascinan,
que calsinan,
que traspasan lo meu cor.
Delirant viure a tas plantas,
no anhelant més grata sort;
y d' afany ja consumida
l' ayma esclava que tu encantas,
perdrer la vida,
trovar la mort.

JOSEPH FELIU Y CODINA.

TEATRES

ROMEA — LO MAS PERDUT

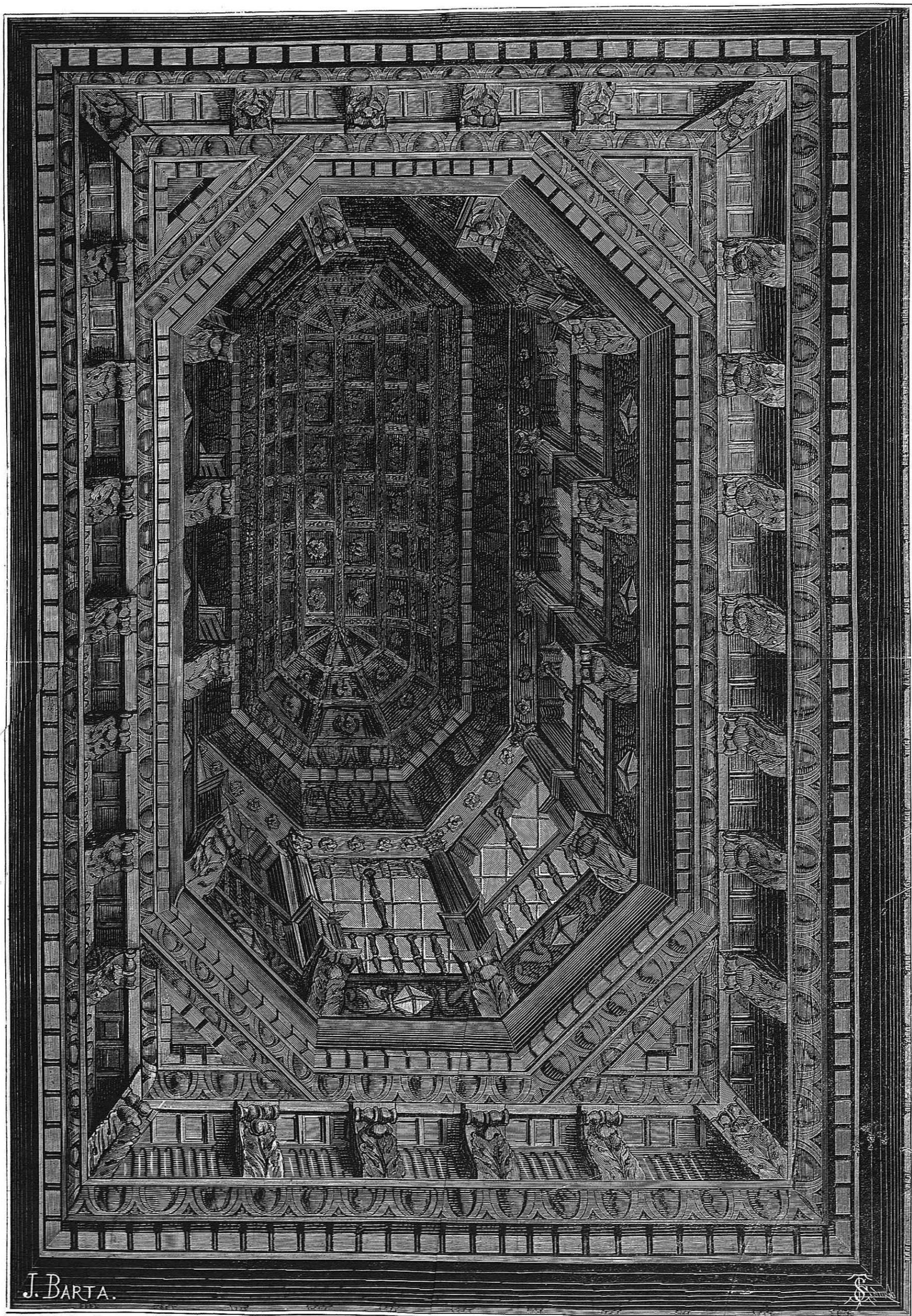
Comedia en 3 actes y en vers
original de D. Joseph Felíu y Codina, estrenada en lo Teatre Catalá,
(Romea), la nit del 29 de Desembre del any passat

AQUELL teatre que,—lluytant ab la oposició ensenyada de molts qu' are 'n son entusiastas admiradors, y sostingut per la constancia invariable de uns quants, molt poch,—nasqué en Catalunya com un dels rams més sérios del renaixement literari; aquell teatre plé de imperfeccions y de vicis, retingut per las transaccions que son creixement feya necessarias entre lo bon gust artístich y lo gust ineducat del públich; aquell que comensá ab las riotas saragateras de las gatadas y avuy se trova en lo grau d' ilustració y cultura que determinan *Lo dir de la gent* y *lo Cercol de foch*; acaba de enriqueir lo seu ja valió caudal ab la nova producció que li ha donat la ploma, per tans conceptes acreditada, del poeta y novelista D. Joseph Felíu y Codina.

Y aixó no ho dihém nosaltres; ho digué 'l concurs qu' al llegir en lo cartell del Teatre Catalá lo nom de 'n Felíu y Codina, que ja 's parteix ab en Frederich Soler la predilecció del públich, corregué a omplir lo dit teatre de gom a gom y sancioná ab aplausos nutrits, espontáneos, continuats, lo mérit rellevant de l' obra qual estreno presenciava.

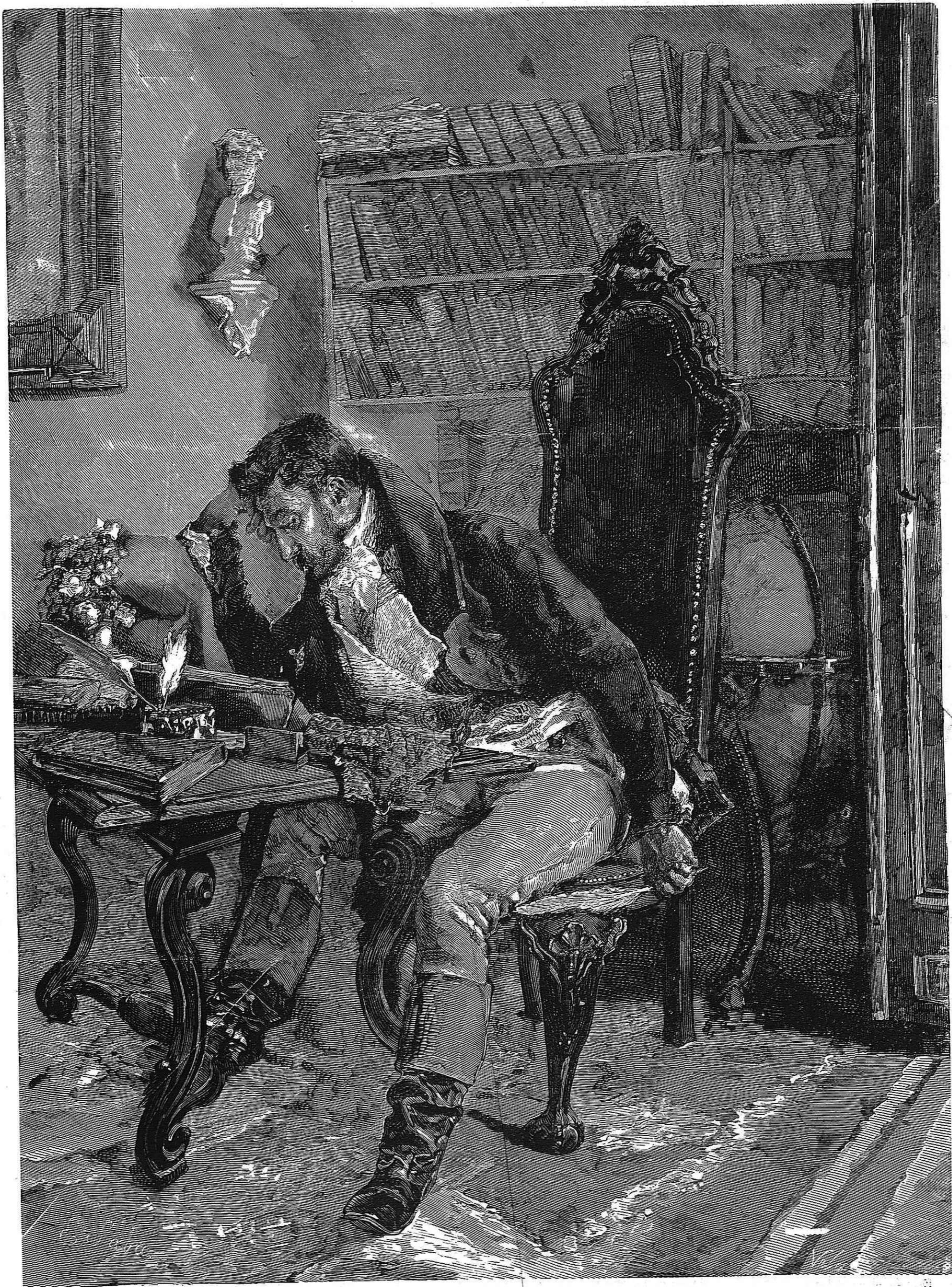
Pocas vegadas se veu en un teatre tal conformitat de judici y de sentiment entre las diferents inclinacions y punts de mira que forman l' ánim d' aqueix conjunt indefinible que se 'n diu públich.

Lo mas perdut es una comedia en la qual tothom hi te que saborejar; l' erudit, la puresa de dicció, la naturalitat del diallech, la veritat de l' acció, lo átich dels incidents y la fluïdesa del vers; lo pensador filosofh, la fidel pintura de caràcters, la justesa de móvils y d'

J. BARTA.

BARCELONA. — ENTEIXINAT DE L'ESCALA DEL ANTIC PALAU REAL (AVUY ARXIU GENERAL DE LA CORONA D'AR·GÓ)
DIBUIX DE J. BARTA Y PRATS

LO ROMÀNTICH

impulsos á que cada personatge obeheix, lo destre coneixement del cor humá, l' estudi subjectiu d' un sentiment amagat com ho es lo qu' experimenta en *Rafel*, l' hereu pródich que destrueix sa casa y sa fortuna; l' espectador de pura impressió, lo que de bona fé va al teatre á mirar si la comedia li hi agrada, lo plácid del del quadro, plé ab tot, de poderós y palpitant interés, lo moviment atinat de las figuras, la brillantó de cada efecte, may rebuscat ni renyit ab la lógica mes rigurosa de l' acció.

Lo primer y segon actes de *Lo mas perdut* son un verdader exemple de perfecció. No es posible demanar mes claretat en la exposició, ni mes sabis tochs de pinzell al presentar los personatjes y desenrotllarlos, ni cap mestria major en lo portament de las escenas per anar engrandint lo cercle de l' interés y l' espay en que cada tipo 's mou y combina sos moviments ab los dels altres.

Figuras tan simpáticas y de tant vigorosas tintas com las del masover *Erasmé*, s' haurán vist en la escena catalana, pero mes, ni nosaltres las recordem, ni creyem que ningú 'ns la pugui retreuer. Aquell es un tipo acabat, que per si sol bastaria á omplir unas taules y á crear una reputació; ben sentit, millor pensat, de lleítima y castissa llavor catalana, rebech, sever, imperturbable ab sa rahó y deixantse portar per la mes gran y tendre noblesa quan arriba 'l cas de necessitar-se l' auxili de son sentiment lleal y generós. No menos estimable es la figura d' *Esperansa*, qual carácter oferia manifestas dificultats, ja que ab poca cosa 's convertia d' una criatura aturdida y desvanescuda en una ambiciosa de tó repulsiu, indigne de ser estimada ab la passió casi idólatra qu' es casi be lo sol aspecte en que 's presenta lo personatge de *Rafel*, també en tal sentit sabia y carinyosament tractat per la ploma del autor. Personatge principal es també dins de l' acció, lo del procurador *senyor Vicens*, per mes que son paper sia mes sóbri, com corresponia perque resultés trassat, com hi resulta, ab las proporcions que verdaderament li convenian.

Ja hem dit que 'l desenrotlló de l' acció es fet de má mestre en lo primer y segon actes; hi ha en tots dos detalls de gran valú y de gust esquisit, á mes del sabor catalá que sempre s' hi trova; las primeras escenas del segon acte serán potser una mica diluidas, pero complaüen y admiran per la veritat, ingeni y bon gust perque 's distingeixen.

L' escena en que lo procurador dona, en lo primer acte, la nova de la ruina, es inmillorable; com ho es la del mateix acte, quan las murmuracions tan propias y tant exacta copia de las que corren entre gent de fora, motivan lo contrapunt y la resolució de fer l' aplech; com ho es la que acaba ab la renyina de *Rafel y Erasmé*, á qual terme lo públich interrompi la representació per cridar l' autor al prosceni.

Peró allá ahont la comedia arriba á son mes alt grau d' interés, ahont l' efecte es brillant y d' irresistible poder, ahont lo públich festeja ab son mes espontáneo y nutrit aplauso al autor, allá ahont se conquista lo titol d' autor dramátich de cap d' ala, es en lo final del segon acte, tan ben preparat, tan ben conduhit, tan lógich, tan bell y tan conmovedor.

Are arrivém al tercer acte, y aquí es ahont la ploma se 'ns entorpeix, perque no pot correr tan solta en la alabansa com fins are hi ha corregut.

L' autor necesitava justificar la virtut y 'ls sentiments d' *Esperansa* y per aixó dedica casi tot l' acte tercer á ferli resistir sense parar, casi todas las tentacions que se li ofereixen en mitx de sa pobresa ja declarada. Aixó fa qu' imprescindiblement tinga parlaments massa llarchs, l' *Esperansa*, pero solament considerats en atenció á lo rápidas que deurian passar las febrósas escenas d' aquest acte, que per altra banda te bellesas de primer ordre com l' escena en la qual *Erasmé* se reconcilia ab la mestressa qu' es plena de veritat y escrita ab naturalissims versos.

En quant á l' execució la senyora Parrenyo diu correctament lo seu pap.r. Fontova caracterisa molt bé lo tipo de l' administrador y en l' execució trova detalls de actor consumat. Iscle Soler presenta bé lo tipo del masover dihentlo ab desenfado. Goula realza la part de l' amo del mas. Lo actor encarrégat de la part de baró no está en son carácter en lo paper que fa; en Fuentes diu be lo seu paper, y en quant als secundaris estan bastant mitxanets.

La decoració posada ab propietat.

Felicitém de cor al aplaudit autor *senyor Felu y Codina*, del qual esperém més dias de gloria per la escena catalana.

PRINCIPAL

Dintre pochos dias treballará en aquet teatre l' apreciable actris donya Matilde Diez.

Esperém ab ánsia l' estreno de la comedia castellana de D. Frederich Soler, titulada *Se dice* que 's posará després de *La hija única* arreglo del *senyor Riera y Bertran*.

Res de nou s' ha estrenat en aquesta casa. Lo ball *Clorinda* segueix com antany donant diners á la empresa.

La part de protagonista d' aquest ball corre á cárrech de la senyoreta Laurati, ja coneguda de nostre públich, y per donar repós á aquesta bailarina lo empresari *senyor Brugada* contractá á la senyoreta Tagliatela. Es aquesta deixeble del art de Terpsícore sumament lleugera y graciosa y al executar la part de *Clorinda* reb agradables manifestacions de part dels espectadors. Lo bailarí *senyor Spadalino* també es molt aplaudit del públich del Principal.

TEATRE DEL CIRCO

Lo públich segueix afavorint aquest hermós teatro, y aplaudint la discreta companyia de sarsuela que en éll treballa.

A aquestas horas deu haberse ja estrenat la sarsuela en tres actes, titulada *Los banyos Orientals*, original del aplaudit autor don *Joseph Coll y Britapaja*.

De aquesta producció nos en ocuparem proximament.

TEATROS DEL PASSEIG DE GRACIA

Las mágicas de don *Eugeni Hartzémbusch*, *Los Polvos de la madre Celestina* y *La redoma encantada*, y la de don *Joan Grimaldi* *La pata de Cabra*, donant molts diners á las empresas que las esplotan, prova evident de que quant una producció es ensopogada es mina inagotable pera 'ls empresaris.

P.

CANTARS

I

Los llabis de ma estimada
vejé un dia lo coral,
y s' amagá avergonyit
en lo més fondo del mar.

II

No 't casis, no, sense amor
si vols pau que duri forsa,
que l' arbre que no te arrels
qualsevol vent se l' emporia.

III

Per amagar un secret
fiu un forat en la terra,
ho diguí baixet, molt baix,
mes ho escoltá ma conciencia.

IV

Me preguntas per qué 'l sol
al pondres se posa trist?
perque sab que ha de pasar
sens veuret tota una nit.

V

Una caigué en mij del fanch
de dos gotetes de puja,
l' altre demunt d' una flor;
¡mira lo que 's la fortuna!

VI

Perque es mori lo nostre fill
no plores, volgués esposa,
quelcom que 's meu y que 's teu
aixís tenim á la gloria.

MELCIOR DE PALAU.

BELLAS ARTS

RECTIFICACIÓ.—Comensarém la ressenya de aquesta setmana per una rectificació.

La precipitació en que 's confeccioná l' últim número doná lloch á que entrés en máquina un article referent á las dos novas obras del *senyor Vallmitjana*, en lo que figuran, apart de certes incorreccions fillas de aquella causa, dos omisions que alteran un tant los conceptes.

Referintse á lo *San Francesch*, de don *Agapito*, deya nostre original: «no es una figura rígida y trista com la de Cano» y aparegue imprés, «es una figura etc.»

Aixís mateix, comparant l' ángel de la tomba d' *Ayala* al del *Judici*, se va ómetrer un altre paraula primera referintse en aquesta, que si bé 'l bon sentit la supleix, confon un tant los termes de la comparació.

* *

Consignarem en aquesta revista 'ls quadros qu' hem tingut ocasió de veure avans de donar aquestos apuntes á l' estampa, y qual número no es escás, puig hem de dar compte dels presentats durant la passada quin-sena.

Tres paisatjes ha exposat don *Joseph Masriera* y dels tres hem de dir que deu colocarse al nostre entendre en primer lloch, la tornada de las esposallas: l' efecte de la llum está molt ben entés, lo colorit es just y altamente simpátich; en quant á las figuras, están ben agrupadas y dibuixadas ab facilitat y acert. No 'ns agrada tant la tornada d' un bateig, quadro en que hi ha fragments notables, pero en que las figuras son defectuosas y en lo que s' hi nota falta d' armonía. Altre cosa es lo que representa un bosch, composició plena de llum y de color, y en la que 'ls contrastos donan lloch en ocasió á notas que podrian considerarse exageradas.

Lo *senyor Masriera* revela en los tres, las especials condicions que reuneix por lo cultiu del género; procuri apartarse del convencionalisme y estudiar atentament la naturaleza, quals bellesas han de esser cuidadosament apreciadas, perque puguin ser sentidas.

Don *Francesch Masriera* ha exposat també dos notables quadros. La *Favorita*, 's titula lo primer, en lo que per cert lo tipo representat se aparta bastant dels que generalment hem vist designats ab tal nom. La figura de la egipcia representada en un moment de abstracció destaca admirablement sobre un fondo de fosca entonació, magistralment entés, per donarli gran relleu, aixís com per realzar la riquesa del colorit. La delicada encarnació, la transparencia de las gasas y la veritat ab que está tractat lo ropatje, encantan; pero la posa de la figura perjudica l' efecte total de aquesta tela.

L' altre quadro es lo retrato d' una senyoreta, pintat ab gran facilitat y elegancia; la figura molt ben modelada, just lo color, admirable la vida y l' expressió del modelo, y de molt bon efecte 'l fondo, pintat ab delicadas tintas.

Del *senyor Roca* hem vist un preciós quadret representant una dona de la campinya romana.

Es una figura pintada ab extraordinaria valentia, de colorit sóbri y vigorós, y que agrada per son toch y sa expressió. Una testa de estudi del *senyor Tamburini*, cuidadosament pintada y delicadament tocada, se troba aprop d' aquestos quadros, aixís com dos altres telas del *senyor Martí Alsina*, no ménos recomenables. Lo *senyor Roig y Bofill* te una marina que en son conjunt agrada, puig la perspectiva ha estat molt ben sentida, pero que te fragments de colorit fluix y monótono: la del *senyor Miró* es molt semblant á las que anteriorment ha dat á coneixer y per lo tant, sols direm que 'n ella manifesta sas bonas qualitats dintre del limitat cercol que s' ha senyalat l' artista.

Las obras que aquesta darrera semana 's pot dir que han cridat poderosísimament l' atenció, han estat las acuarelas de don *Ramon Tusquets*. Sembla imposible que dintre d' aquest género 's pugui donar á coneixer tant vigor, tanta riquesa de contrastos y tant luxó de detalls. La *Befana* es una composició fantástica en que lo *senyor Tusquets* ha fet gala de tots los recursos que son talent te á ma. Es de sorprendent efecte la figura espantosa de la *Befana* destacanse esfumada entre negres boiras sobre la ximenea, y contrasta ab la interessant de la dama, qual ropatje está divinament tractat y es d' un realisme extraordinari. Las tintas del fondo justas y perfectament entesas, los objectes de notable relleu, la entonació total severa y armoniosa, acaba per seduhir per complert la mirada.

Contemplant los dos altres quadrets del *senyor Tusquets* hi ha que convenir en que es imposible exigir més. La figura del *Suis* está pintada ab tal vigor, 's destaca ab tal relleu y está tan perfectament modelada, que á primera vista no 's diria fos una ayguada; pero més admira per aquest concepte la que representa una dama en son tocador: cada detall es notable per sí sol; objectes, ropatje, encarnació, fondo, tot atrau de manera que la vista no 's cansa de mirar: hi ha elegancia en la factura y armonía, y riquesa en la composició.

Unim nostres corals felicitacions á las que ab tanta justicia ha dat la prensa á aquest distingit artista.

F. BARADO.

NOVAS

Tenim una especial satisfacció en insertar á continuació la sentida carta que 'l president interi del *Centre Catalá* de l' Habana *senyor D. Anton Jover* nos ha dirigit en nom d' aquesta corporació. Creyém innecessari dir quan agramim las benévolas frasses de que 'ns fa objecte, per las quals nos considerém en la obligació de regraciarlo desde 'l fons de la nostra ánima.

«En la junta general celebrada lo dia 18 de Setembre prop passat, se dongué lectura del suelto que publicá eixa *ILUSTRACIÓ*, y que ab tant acert y tant dignament V. S. dirigeix, en lo qual al ferse menció de una carta del *senyor Costa y Nogueras*, que refereix los treballs portats á cap pera contituir lo *Centre Catalá* en l' *Isla de Cuba*, no solzament apoya y celebra 'l projecte que pensan realisar los catalans residents en aqueixa apartada Antilla en quals cors se sustenta encare dols y tendre

lo recort de aquella terra, ahont varen veurer brillar per primera volta la llum del sol; sino que ofereix las columnas del seu periódich, y l'entusiasta y noble ajuda de la Direcció, Redacció y Administració del mateix pera tot lo que pugua esser útil y favorable á nostra idea.

«Gran, molt gran es l'agrahiment que tots sentim per tan carinyosas paraulas, puig que ellas nos demostren clarament, que nostres bons germans de Catalunya no s'olvidan dels ausent, y que si una immensa distancia nos separa, una immensa fraternitat nos uneix. Gran, molt gran seria descriurer la tendresa que inspiren tanta noblesa y tant amor; pero no es la ploma d'ácert la que pot demostrar ab paraulas escrites, los sentiments que abriguem. M'concretaré, donchs, sols á manifestarli, que, per unanimitat y ab gran entusiasme 's vá acordar, en la dita junta general, donar un vot de gracias á V. S. y á tots los seus bons companys del periódich, per las demostracions de deferencia y simpatia que 'ls hi mereixém, tenint aixís V. S., com tots los nostres paisans de la Península, la seguritat, de que, 'ls que per la seva estrella tingueren un dia de deixar las llars de la patria atravesant lo magestuós Océano, sentant sonpeu en la fecunda y ardenta terra de Cuba, jamay olvidarán que son catalans, y que si 'ls elements y la sort los tenen apartats de las escumosas costas del Mediterrani. de las cims del Motseny y del Montserrat y dels marges del Ter, del Francolí y del Llobregat; junts están y units per lo fil d'or de la Fraternitat, del Amor Patri y del Progrés.

«Deu lo quart mots anys.—Habana 22 de Novembre de 1881.—El President interí,—Dr. Anton Jover.»

En lo certámen literari y artístich celebrat en Lleyda lo dia 28 del mes passat, han estat premiadas sis composicions musicals, cinch de las quals resultaren ser degudas á joves autors de nostra ciutat, que son los senyors don Celestí Sadurní (premiat ab lo *pandero de plata*), don Gabriel Palau (ab lo bressol del mateix metall), don Francisco Laporta (ab la copa egípcia de plata), essent distingits ab accésit los senyors don Artur Baratta y don N. Brunet.

Continuant per don Joan de Marfá perfectament secundat per l'editor don Jaume Molinas, la publicació de l'important obra jurídica *Resúmen legislativo*, acabem de rebre los quaderns 26 y 27 ab los que acompanya una curiosa circular. Forman aquesta, algunas fullas ab la opinió facultativa y de la premsa, per ordre cronológich y de classes, ahont després de consignarse la molt favorable opinió respecte á dita obra de set publicacions periódicas, inclosa la nostra, se continuan los autorisats y favorables informes de onse Decanats de altres tants Colegis d'advocats de la península, y las opinions no ménos autorisadas de cinch Catedráticos de la Facultat de Dret de diferents universitats d'Espanya. No necesitava pas tan formal informació la recomenable obra mencionada, mes després d'ella queda més y més de relleu sa utilitat incontestable.

Habem vist en los aparadors que te en lo carrer de Fernando lo conegut fotógrafo senyor Napoleon, novas aplicacions de la fotografia, portadas á un punt de perfecció considerable.

Un retrato de mitj cos de mida natural, pintat pel senyor Llovera, está imprés ó millor dit, delineat fotogràficament sobre tela trevallada per un nou procediment especial; y lo mateix s'observa en lo busto de senyora pintat pel senyor Caba, qual impressió fotogràfica está feta sobre porcelana, pel sistema semblant al de la tela. Ha contribuït en gran manera á conseguir aquesta aplicació, la cooperació del senyors Florensa, germans, puig encara no habian sigut pintadas al oli fotografias sobre porcelana imitant la *fayence*.

Felicitem al fotógrafo senyor Napoleon per aquests

laudables esforços pera adelantar en son art, introduhint en Espanya aquests adelantos y al mateix temps no podem ménos de elogiar com se mereixen, los bons modelos dibuixats pels senyors Llovera y Caba, ab la facilitat y delicat estil quels hi son propis.

Don Adolfo Brugada, empressari del Teatre Principal, tingué la galanteria de convidarnos á un banquet, lo dia darrer del mes passat ab lo qual se proposá celebrar lo acabament del any vell y principi d'any nou.

De manera que comensárem l'any á taula entre la cordialitat é íntima expansió del anfitrió, los artistas de la casa y varios companys de premsa.

Com es de suposar, abundaren los brindis y 'ns desitjarem mútuament un bon principi y fi d'any nou.

LLIBRES REBUTS

LUZ Y SOMBRA. Loa representable escrita expresamente para la reparticion de premios del Colegio de los señores Queraltó y Vergés, celebrada en la tarde del dia 29 de Agosto de 1881, por D. Francisco Tomás y Estruch.

Es una apoteosis de la sabiduría y l'ignorancia que compleix molt be l'objecte pera que fou escrita.

Se trova de venta en la estampa del senyor Campins, Gracia; y en Barcelona en las principals llibrerías y kioskos.

NO 'T ARRONSIS. Sarsueleta en un acte y en vers, lletra de D. Joseph Verdú, ab música de Enrich Martí.

Baix lo peu forsat d'una frase que tanta fortuna ha lograt entre certas classes, entre altres causas per estar completament desposehida de sentit comú, y sobre tot per ser altament ordinaria, lo senyor Verdú ha escrit una sarsuela qu'obtingué un envejable éxit' en lo Teatro Massini. Aquesta pessa, ab tot y lo in-noble de son origen pot ser llegida pera tota mena de personas y seria encara més d'alabar si 'l seu autor l'hagués descartada de certs xistes que per altra part justifican lo seu títol. Sa versificació es facil y espontánea y 'l diálech sempre ben portat.

SI FA Ó NO FA... Proverbi en un acte y en vers, original de D. Riera y Bertran.

Seguint las petjadas del popular escriptor Eduart Aulés, lo conegut autor dramátich senyor Riera y Bertran doná á la escena del Teatro Catalá un excelent quadro de costums que 'l públich acullí de la manera mes favorable. L'acció del mateix, fins á cert punt insignificant se reduheix al casament d'un jove artista pintor, viudo, y una viudeta també jove y artista qu'habian fet propósit de no ingressar de nou en lo gremi dels casats. No obstant y aixó, la pessa s'escolta ab gust ab tot y que desde 'l primer moment preveu ja tothom quin será lo desenllas. A tal resultat contribuheien segurament los xistes de bona lley que abundan en aquesta obra, la versificació correchte que en ella 's fa notar y la manera altament simpática ab que lo senyor Riera presenta sos personatjes al públich.

FAULAS ALEMANAS posadas en vers catalá, per Joseph Martrus.

Unas quantas faulas d'autors alemanys que en un rato d'oci anaren á pirar á mans del senyor Martrus, sigueren motiu de que aquest jove escriptor posés de manifest tot l'entusiasme que sent per la nostra literatura, fent d'ellas una versió catalana que las fa comprensibles pera 'ls que no possehem la llengua de Schiller y Goethe. Vritates, que com confessa lo mateix senyor Martrus, ab una lealtat no gayre al us en nostres dias, se trova ell en igualcas que nosaltres, pero no per aixó es ménos digne d'apreciarse lo seu treball que quan no altre cosa, revelaria de sobras una bona voluntat ben digne d'agrahiment.

LA ADORACION. Comedia sacra en un acto, original y en verso por J. Martrus.

Es un quadro bastant ben versificat de l'adoració dels reys magos en lo portal de Betlem y que com l'anterior treball es degut al ilustrat director de la *Revista Catalana*, que 's publica á Manresa.

BIOGRAFÍA DE D. PEDRO ROCA Y ALERT, reputado profesor calígrafo y grabador-litógrafo, escrita per D. Enrique Chacon y Sanchez. Constitueix un folleto de vint planas, elegantment estampat á casa 'r Sanchez, y está dedicat á enlitr la memoria del malaguanyat calígrafo Roca, qual biografia ha escrit molt acertadament lo senyor Chacon y Sanchez.

LA GUERRA Y LA CIVILIZACION, por D. Francisco Barado; Madrid. Imprenta y litografía del Depósito de la Guerra.

Lo Sr. Barado tracta en aquest estudi de manifestar que la guerra y la civilisació son dos fases distintes del desarrollo históric de las societats, dos termes entre los que oscila aquest desarrollo adhuint arguments filosófichs é histórichs pera probar que la *forma* y la *idea*, en constant aliansa, empenyan y realisan lo progrés.

L'autor parteix de principis sustentats per publicistas gens sospitosos á causa de sas ideas avansadas, y tracta de posar de manifest los efectes del doble joch de la diplomacia y de la guerra. Al efecte, acompanya sos treballs ab curiosas estadísticas y datos no menys interessants per tots aquells que 's dedican á la política.

Las importants consideracions que respecte al actual estat polítich-militar d'Europa fa l'autor, proban lo especial estudi que ha dedicat á las materias.

Tal es, en resúmen, la nova producció del Sr. Barado, que no duptém ha de mereixe l'atenció dels que 's dedican en aquest género d'estudis.

LA ATRAPANA, poema de burlas y de veras, en variedad de metros, por Silverio de Lara.

No es posible la lectura d'aquest poema burlesch sense portar á la memoria los importants treballs que en aquest ram de la poesia pot ostentar la literatura castellana, dels quals ne constituheixen bellíssims exemples *La Gatomaquia* de Lope de Vega y *La Mosquea*, de Villaviciosa. De sobras se veu en l'obra de que parlém, que son autor s'ha proposat seguir los passos de tan ilustres ingenis en la concepció y desarrollo de son poema, sens qu' aixó vulga dir en cap manera que s'haje reduhit en lo mateix al paper de servil copista. Aixó constituheix á nostres ulls més qu'un motiu de censura, un mérit molt digne de tenirse en compte ja que es preferible cent voltas, quan no 's poseheix la forsa del verdader geni, seguir humilment los camins que 'ns han senyalat los creadors d'un género ó d'un estil, que no anar á sort y á ventura per camins tortuosos, que casi sempre conduheixen á la extravagancia y á la ridicoleza.

Ílástima gran que 'l senyor de Lara, en son apreciable poema no haje posat més esment en depurar á la frase d'aquell enrevesament, que priva moltes vegadas de que brillen, com brillar deurian, los innumerables pensaments, imatjes y alusions picants y de bon género, que referents á nostras costums políticas menudejan en los versos de *La Atrapana*. No tenim aquest defecte per excusable per més que no l'haguessen sapigut evitar los principals cultivadors del poema burlesch, com tampoch estimem dignas de dispensa las llargas y pesadas digresions en que tot sovint se deixa caurer lo senyor de Lara y que no tenen altre valor en la seva obra que el d'allargar d'una manera inmotivada sas no gens curtas proporcions.

De totas maneras, recomanem la lectura d'aquesta obra, que forma un elegantíssim volúm d'aprop de 300 planas, y qu' ha sigut imprés en la tipografia «La Academia», ab la pulcritut y esquisit gust que tanta nomenada han guanyat á aquest estableciment.

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

Desitjosa aquesta Empresa de complaure á molts suscriptors que 'ns han demanat tapas, tant per colleccions com per l'exposició de números solts, de LA ILUSTRACIÓ, hem encomenat á un acreditat taller d'enquadernacions la confecció d'aquellas, las quals podem oferir en Barcelona, als preus següents:

TAPAS ab dibuixos daurats y negres, cantonera y claus de metall, il·lom de xagrí y tela inglesa, propias pera casinos, cafés, etc., etc.	Rs. 36
ENQUADERNACIÓ de lo publicat fins á últim del any passat ab tapas de gran luxo	» 36
TAPAS solas, tela inglesa pera l'enquadernació de volums	» 22
COLECCIONS enquadernadas de lo publicat fins á últim del any passat	» 130
COLECCIONS sense enquadernar	» 100

Resto d' Espanya los mateixos preus, mes *quatre rals* per gastos de franqueig — Las demandas se dirigiran á la Administració, carrer de la Unió, 28, entresol.

Se admeten anuncis pera l'última página á preus convencionales

PASTA PECTORAL DEL DR. ANDREU

REMEY SEGUR CONTRA TOTA CLASSE DE TOS PER FORTA É INCÓMODA QUE SIA

CLASIFICACIÓ DE LAS VIRTUTS D' AQUESTA PASTA EN LAS DIFERENTES VARIETATS QUE REPRESENTA AQUELLA ENFERMETAT

LA TOS

seca y convulsiva, interrompuda moltes vegades per sofocació, com succeeix als asmàtics y personas excessivament nerviosas. ja per efecte de una gran debilitat, ja per efecte de la coqueluche ó de un catarro, se alivia de moment ab las pastillas que contenen dita pasta pectoral, sentintse lo malalt á la primeras dosis moit mes tranquil y animat

LA TOS

ronca y fatigosas que es sintoma casi sempre de tisis y catarros pulmonars, aixi com la que es continua y rebelle, disminueix moltissim, rebaixant per complert los accesos violents que portan á un estat de completa depauperació del malalt

LA TOS

catarral ó de costipat, aixi com la que s' ano mena vulgarment de sanch, ja sia de forma aguda ó crónica, se cura sempre ab aquest precios medicament. Son numerosissims los exemples de curacions obtingudas en personas que de molts anys patian sembrant tos tan incómoda y seguida, que al mes petit refredat se reproduhia d' una manera insufrible.

Es d' advertir que moltes TÍISIS pulmonars provenen d' una simple TOS, ocasionada per un COSTIPAT mal cuidat. Aquest es donchs lo medicament mes segur pera curar en uns casos y combatre en altres una enfermetat de quals terribles resultats se veuhen diariament exemples

ASMA ALIVI Y CURACIÓ DEL ASMA Ó SOFOCACIÓ PER DIVERSAS CAUSAS ASMA

AB LOS CIGARRILLOS BALSÁMICHS Y LOS PAPERS AZOATS

Remey prompte y segur que penetra directament en forma de fum, dintre del aparato respiratori

Fumant un sol cigarillo, fins en los atachs mes fort d' asma se sent al instant un gran alivi. La expectoració se reproduceix mes facilment, la tos se alivia, lo pit palpita ab mes regularitat, respirant després lo malalt ab mes llibertat.

Aquestos cigarillos portan una boquilla tan cómoda, que no embruta 'ls dits y 'l fum s' aspira ab extraordinaria suavitat, pogueu tos fumar las senyoras y personas mes delicadas.

LOS ATACHS D' ASMA

per la nit se calman al instant ab los papers azoats, cremantne un dins la habitació, de modo que 'l malalt qu' s' trova privat de descansar, sent ben prompte un agradable benestar, que s' converteix en lo mes apacible somni.

LOS ATACHS D' ASMA

se venen aquestos medicaments en las farmacias de son autor, Rambla de las Flors, número 4 y Baixada de la Presó, número 6. Ha ha depòsits en las principals poblacions d' Espanya y de l' Extranjer

ARTICLES PERA L' IMPRENTA Y LITOGRAFIA

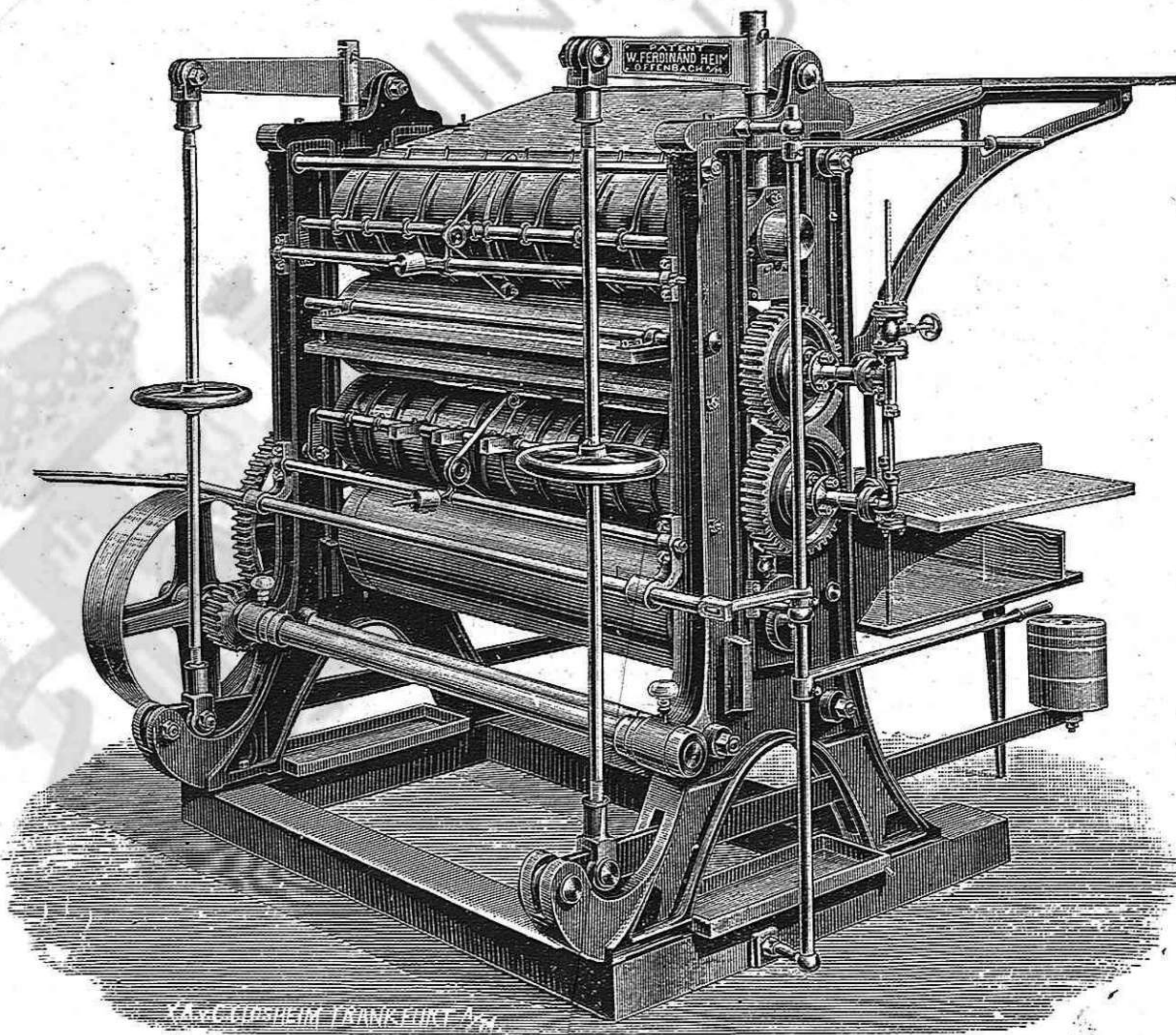
CEFERINO GORCHS

108, RONDA DE L' UNIVERSITAT Y BALMES, 13

Depòsit de Máquinas Tipográficas y Litográficas

WILH FERDINAND HEIM MASCHINENFABRIK OFFENBACH a/m ALEMANIA

Tipos de Fantasia y Comuns pera l' Imprenta

Prensas mecánicas de má y á pedal

ÚNICH REPRESENTANT PERA ESPAÑA-PORTUGAL C. GORCHS BALMES, 13 BARCELONA

Tintas de Ch. Lorilleux y C.ª de totas classes

CALANDRIA Ó SATINADORA PERFECCIONADA GRAN PREMI EN LA EXPOSICIÓ GENERAL ALEMANA DE FRANCFORT DE 1881

Aquesta glasseijadora, de que s' serveixen casi totas las casas editorials y fabricants de paper d' Alemania, es la MES PERFECCIONADA de totas las conegudas. Los satisfactoris resultats que s' hi obtenen son sa major garantia.

LOS QUE DESITHN VÉURELA FUNCIONAR poden dirigirse á D. CEFERINO GORCHS Ronda de la Universitat, 98 Prop de la plassa de la Universitat

Ab aquesta satinadora garantim un perfecte treball. En Espanya l' han adquirida las respectables casas dels senyors Abelardo de Carlos y fill, de Madrid; senyors Montaner y Simon, de Barcelona, y D. Baldomero Ollo, de Tolosa.

IMPRES AB TINTA DE LA ACREDITADA FABRICA CH. LORILLEUX Y COMPAÑIA. REPRESENTADA PER L' AGENT TIPOGRAFICH D. CEF. GORCHS. — BARCELONA

Reservats los drets de reprod. ción artistica y literaria || TIPOGRAFIA DE E. ULLASTRES. RONDA DE LA UNIVERSITAT, 96 || S' envian números de mostra fora de Barcelona